

**AVALIKU TEABE SEADUSE JA KEELESEADUSE EELNÕU
MÄRKUSTEGA ARVESTAMISE TABEL**

I Eelnõuga seotud muudatused		
Nr	Märkuse või ettepaneku sisu	Seisukoht (arvestatud/mittearvestatud/teadmiseks võetud/selgitused)
1. Haridus- ja Teadusministeerium		
1.	Seaduseelnõu seletuskirja paragrahvi 1 punkti 3 käsitlev osa (lk 19) sedastab, et „nõusolekusüsteemi lahendus näeb esialgu ette nõusoleku andmise võimaluse Eesti isikukoodiga täisealistele täieliku teovõimega füüsilistele isikutele./---/ Kui nõusolekusüsteemi lahendus osutub edukaks ja tekib vastav nõudlus, siis on tõenäoline tulevikus laiendada nõusoleku andmise võimalust seadusliku esindaja vahendusel ka noorematele kui 18-aastastele isikutele ja piiratud teovõimega isikutele. Eelnõu menetlemise hetkel sellist võimalust veel ei ole.“ Märgime, et tänasel päeval on Eesti teabevärava kaudu kasutatavas nõusolekuteenus vahekaart „Lapsed“, kust isik saab tehniliselt teha päringu konkreetse lapse nõusolekute kohta (tulemuseks kuvatakse „ühtegi nõusolekut ei leitud“). Kuivõrd praegu tegelikkuses alla 18-aastaste eest antavad nõusolekud nõusolekusüsteemis ei kajastu ega ole ka eelnõuga kavandatud kajastuma, siis on sellise vahekaardi nõusolekuteenus kuvamine kasutajaile eksitav. Eelnõu seletuskirja punktist 6 (seaduse mõjud) nähtuvalt on nõusolekusüsteemiga seonduva mõju sihtrühmaks kõik täisealsed, isikukoodiga ja täieliku teovõimega füüsilised isikud. Eelnõust ega	Teadmiseks võetud. Teovõime on piiratud ka alaealisel, vt TsÜS § 8 lg 2. Õigusselguse huvides kaalume täienduse sisse viimist VV määrusesse, et kogutakse täisealiste piiramata teovõimega isikute andmeid. Sisuliselt see andmeedastuse nõusolekusüsteemi sisu ei muuda. Seda on selgitatud ka seletuskirjas, et juurdepääs on vaid täisteovõimega isikul.

	rakendusakti kavandist ei nähtu piiravaid sätteid, mis näeksid ette nõusolekuteenuse rakendamist ainult täisealiste täieliku teovõimega füüsiliste isikute puhul. Seega saaks vastava nõudluse ilmnemisel (eeldatavasti erasektori poolt) hakata nõusolekuteenust kasutama ka piiratud teovõimega isikute puhul eelnõukohaste õigusaktide alusel, ilma täiendava regulatsiooni kehtestamiseta. Samas ei ole seletuskirjast nähtuvalt hinnatud nõusolekusüsteemi mõju piiratud teovõimega isikute sihtrühmale ega kirjeldatud täpsemalt võimalikku nõusolekuteenuse kasutamist piiratud teovõimega isikute poolt, sh seadusliku esindaja vahendusel. Eeltoodust tulenevalt teeme ettepaneku sätestada rakendusakti „Andmeedastuse nõusoleku süsteem ja andmeedastuse nõusoleku andmekogu põhimäärus“ § 2 lg 2 punktis 1 täpsustus, et kogutakse täisealiste piiramata teovõimega isikute andmeid.	
	2. Justiitsministeerium	
2.	Andmekogude seosed äriregistriga – eelnõu ja seletuskirja põhjal ei selgu andmekogude seosed või nende puudumine äriregistriga. Palume seletuskirja täiendada selgitusega selle kohta, et eelnõuga plaanitav regulatsioon (nt eelnõu lisa 1 § 2 lg 2, § 8 lg 2, § 10) ei mõjuta äriregistri tegevust. Hetkel näiteks avalikustab äriregister andmeid eraldi selleks isikutelt nõusolekuid küsimata (sh andmevahetus EMTA-ga, RR-ga jne) ning tekib küsimus, kas kogu loodav regulatsioon laieneb ka äriregistrile ning peaks hakkama nõusolekuid küsima. Eelnõu § 1 p 1 – kõnealuse sättega nähakse ette, et andmeedastuse nõusoleku andmekogu ja keskne volituste haldamise andmekogu on kindlustavad süsteemid. Seletuskirjast ei nähtu, mis kaalutlustel on lisaks andmekogu asutamisele need andmekogud liigitatud kindlustavate süsteemide alla kui tegemist on loodavate andmekogude funktsionaalsusega ning need ei ole oma olemuselt sarnased teistele	Arvestame osaliselt. Selgitame seletuskirjas täpsemalt, millal nõusolekuteenust kasutada, andmekogu eesmärgi täpsustuse osas. Selgitame siinkohal ka, et nõusolekusüsteem on kasutamiseks kohustuslik kui soovitakse digilahendusena kasuta nõusoleku andmist ja selleks andmevahetuseks otsustatakse kasutada X-teen. Eesmärk on see, et iga infosüsteem ei hakkaks oma nõusolekuteenust looma ja seeläbi IKT kulusid ebamõistlikult riigis suurendama. Kui nõusolekuid käsitletakse käsitsi (nn tädiliidese kaudu), siis ei ole nõusolekusüsteem kohustuslik. Arvestada tuleb seda, et isiku nõusoleku alusel ei ole avaliku sektori asutusel võimalik keelduda andmete edastusest. Kohustuslikkuse mõjud hinnatud. Hoiab kokku teenuse arenduselt olukorras, kus vajalik. Liidestuvad kannavad oma kulud ise. Keskelt kantakse vaid RIA kui keskse pakkuja kulud. Eriseaduste regulatsioon in iga valdkonna oma teema, st iga valdkonnale on

kindlustavatele süsteemidele. Lisaks võimaldab AvTS § 43⁹ lõige 2 kindlustavate süsteemide kehtestamise õiguse volitada määruse tasandile, samas kui andmekogud tuleb asutada seadusega, seega ei sobitu Justiitsministeeriumi hinnangul loodavad süsteemid kindlustavate süsteemide alla. Eelnõu ja seletuskirja põhjal võib järeldada, et vajalik on muuta nõusolekute süsteemi kasutamine kohustuslikuks ressursi kokkuhoiu ja ühtlase kasutamise eesmärgil, et riigi andmekogud ei hakkaks igaüks eraldi arendama, samas oleks aga vastavat kohustust kehtestav säte võimalik lisada ka andmekogu regulatsiooni juurde. Teeme ettepaneku kohustav säte näha ette andmekogu regulatsiooni juures ning lisaks sellele ühildada nõusolekute ja volituste andmekogu. Selleks esitame allpool ka võimaliku regulatsiooni sõnastusettepaneku.

Andmekogu eesmärk – kavandatava AvTS § 43¹⁰ lõikes 1 ette nähtud andmekogu eesmärk on Justiitsministeeriumi hinnangul eksitava sisuga. Andmekogu peamine eesmärk ei ole isikule ülevaate andmine, kas ja mis ulatuses ta on nõusoleku andnud vaid andmekogu eesmärgiks on võimaldada isikul anda nõusolekuid ja teha tahteavaldusi andmete edastamiseks või ülekandmiseks teisele vastutavale töötlejale, samuti on eesmärgiks tõendada, et andmevahetuse toimumisel hetkel oli olemas kehtiv nõusolek või tahteavaldus. Teeme andmekogu eesmärgi sõnastamiseks järgmise ettepaneku:

(1) Andmeedastuse nõusoleku andmekogu (edaspidi *nõusoleku andmekogu*) eesmärk on võimaldada isikule anda nõusolek oma isikuandmete edastamiseks riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust eraõiguslikule juriidilisele isikule või teha tahteavaldus oma isikuandmete ülekandmiseks ühest riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust teise, anda isikule ülevaade tema antud nõusolekutest ning tagada toimunud andmevahetuse õiguspärasuse tõendatavus.

antud teatud teemades diskretsioon, keskselt selliseid sätteid ei luua. Kui valdkond soovib erisätet, peab ta ise selle vastu võtma. Varasem versioon eelnõus ei ole enam asjakohane.

Isikuandmete töötlemine ongi seaduse tasandil (vt eelnõu tehtavad muudatused §-i 43¹⁰ lg-s 3).

RRist tulevad andmed nõusolekuandmekogus ei ole põhiandmed.

Lisaks palume seletuskirjas esitada selgitused selle kohta, kas lisaks eraõiguslikule juriidilisele isikule andmete edastamiseks nõusoleku andmise kõrval ei võiks kaaluda ka võimalust riiklikule andmekogule andmete edastamise võimalust nagu seda on varasematel kohtumistel välja ka toodud.

Kavandatava AvTS § 43¹¹ lõikega 1 nähakse ette keskse volituste haldamise andmekogu eesmärk.

Teeme ettepaneku sõnastada AvTS § 43¹¹ lõige 1 järgmiselt: (1) Keskse volituste haldamise andmekogu eesmärk on võimaldada juriidilise isiku esindajal või füüsilisel isikul (edaspidi *lõppkasutaja*) anda ja hallata tema antud ja temale antud volitust riigi infosüsteemis ning kontrollida volituse olemasolu.

Andmekogude ühendamise korral palume lähtuda allpool esitatud regulatsiooni ettepanekust.

Isikuandmete töötlemine – kavandatava AvTS § 43¹⁰ lõikes 2 nähakse ette milliseid andmeid töödeldakse andmekogus lisaks andmekogu põhimääruses sätestatule. Juhime tähelepanu, et nõusoleku andmekogus töödeldavad kõik isikuandmete kategooriad tuleb sätestada seaduses ning nende osas volitust põhimääruses sätestamiseks anda ei saa. Põhimäärusega saab üksnes täpsustada töödeldavaid isikuandmeid. Juhul kui andmekogus töödeldakse muid andmeid kui isikuandmed, siis need andmed võib ette näha üksnes põhimääruses. Seletuskirja kohaselt kontrollitakse nõusolekusüsteemis rahvastikuregistrist automaatselt teovõimet, mis välistab, et nõusoleku annab piiratud teovõimega isik.

Sellest tulenevalt teeme ettepaneku sõnastada kavandatav lõige 2 järgmiselt:

(2) Nõusoleku andmekogus töödeldakse järgmisi isikuandmeid: nõusoleku või isikuandmete ülekandmise tahteavalduse andnud isiku ees-ja perekonnanimi, isikukood ja teovõime andmed.

Kavandatava AvTS § 43¹¹ lõike 2 puhul teeme ettepaneku sõnastada isikuandmete töötlemine järgmiselt:

(2) Kesksetes volituste haldamise andmekogus töödeldakse järgmisi isikuandmeid:

- 1) lõppkasutaja ja asjakohasel juhul tema seadusliku esindaja ees- ja perekonnanimi ning isikukood;
- 2) volitusega antud esindusõiguse andmed;
- 3) lõppkasutaja teovõime andmed.

Volitusnorm – kavandatava AvTS § 43¹⁰ lõikega 5 nähakse ette volitusnorm andmekogu asutamiseks ja põhimääruse kehtestamiseks. Märkime, et põhimääruse volitusnormis tuleb ette näha ka volituse selge sisu ja ulatus.

Teeme ettepaneku sõnastada volitusnorm näiteks järgmiselt:

(6) Nõusoleku andmekogu asutab ja selle põhimääruse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega, milles sätestatakse:

- 1) nõusoleku andmekogu pidamise kord;
- 2) vastutava töötleja ülesanded;
- 3) nõusoleku andmekogusse kantavate andmete täpsem koosseis ja edastamise kord;
- 4) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 5) nõusoleku andmekoguga liidestumise täpsemad tingimused ja kord;
- 6) muud nõusoleku andmekogu pidamise haldamise ja kasutamisega seotud korralduslikud küsimused.

Sama märkus kehtib ka AvTS § 43¹¹ lõikes 5 ette nähtud volitusnormi kohta.

Ettepanek nõusolekute ja volituste andmekogude regulatsioonide ühildamiseks – alljärgnevalt pakume välja võimaliku sõnastuse AvTS §-des 43¹⁰ ja 43¹¹ ette nähtud andmekoguse regulatsioonide ühildamiseks:

§ 43¹⁰. Nõusolekute ja volituste andmekogu

(1) Nõusolekute ja volituste andmekogu eesmärk on:

1) võimaldada isikul anda nõusolek oma isikuandmete edastamiseks riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust eraõiguslikule juriidilisele isikule või teha tahteavaldus oma isikuandmete ülekandmiseks ühest riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust teise, anda isikule ülevaade tema antud nõusolekutest ning tagada toimunud andmevahetuse õiguspärasuse tõendatavus.

2) võimaldada juriidilise isiku esindajal või füüsilisel isikul (edaspidi *lõppkasutaja*) anda ja hallata tema antud ja temale antud volitust riigi infosüsteemis ning kontrollida volituse olemasolu ning tagada volituste tõendatavus.

(2) Nõusolekute ja volituste andmekogu vastutav töötleja on Riigi Infosüsteemide Amet.

(3) Nõusolekute ja volituste andmekogu koosneb järgmistest andmestikest:

1) andmeedastuse nõusoleku andmestik;

2) volituste haldamise andmestik.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punkti 1 andmestiku andmeid töödeldakse käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 nimetatud eesmärkidel ning lõike 3 punkti 2 andmestiku andmeid töödeldakse lõike 1 punktis 2 nimetatud eesmärkidel. (5) Nõusolekute ja volituste andmekogus töödeldakse järgmisi isikuandmeid: 1) andmeedastuse nõusoleku andmestikus töödeldakse nõusoleku või isikuandmete ülekandmise tahteavalduse andnud isiku ees-ja perekonnanime, isikukoodi ja teovõime andmeid. 2) volituste haldamise andmestikus töödeldakse lõppkasutaja ja asjakohasel juhul tema seadusliku esindaja ees- ja perekonnanime, isikukoodi, volitusega antud esindusõiguse andmeid ja lõppkasutaja teovõime andmeid. (6) Nõusolekute ja volituste andmekogu põhimääruse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega, milles sätestatakse: 1) andmekogu pidamise kord; 2) vastutava töötleja ülesanded; 3) andmekogusse kantavate andmete täpsem koosseis ja edastamise kord; 4) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed; 5) andmekoguga liidestumise täpsemad tingimused ja kord; 6) muud andmekogu pidamise haldamise ja kasutamise korralduslikud küsimused. (7) Andmekogus töödeldavaid andmeid ja logisid säilitatakse kolm aastat kas pärast tahteavalduse tegemist, nõusoleku kehtivuse lõppemist või volituse lõppemist.	

	(8) Andmeedastuse nõusoleku andmestiku kasutamine on kohustuslik kõigi riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogudest andmete nõusoleku või tahteavalduse alusel andmete edastamisel.	
3.	Eelnõu § 2 – kavandatava keeleseaduse § 7 ¹ lõikes 2 nähakse ette milliseid andmeid andmekogus töödeldakse. Juhime tähelepanu, et isikuandmete puhul tuleb seaduse tasandil tuua välja milliseid andmeid töödeldakse, põhimäärusega on võimalik üksnes andmekoosseisu täpsustada. Lisaks palume tuua seletuskirjas välja, kas isikukoodi andmekogus ei töödelda. Juhul kui siiski töödeldakse, tuleks see loetleda seaduses.	Arvestatud. Eelnõud on keeleseaduse § 7¹ lõikes 2 täiendatud ja lisatud isikukoodi töötlemine. Lisaks on täiendatud seletuskirja, et tõlketöodes töödeldakse (sh tõlgitakse) kõikvõimalikke isikuandmeid. Nende kaitseks rakendatakse turvameetmeid, sh Eesti infoturbestandardit.
4.	Palume eelnõu §-s 2 täpsustada ka, milliseid andmeid on peetud silmas kvalifikatsiooni andmete all? Kas siin all on mõeldud haridus, töökohad või koolituste andmeid. Samuti palume eelnõus täpsustada, millised isikuandmed tõlketöodes töödeldakse.	Arvestatud. Sõnastuses „kvalifikatsioon“ täpsustatud „kasutajaasutuse märkust täitja kompetentside kohta“. Seletuskirja on järgmiselt täpsustatud: „Tõlkevärava kasutajaasutus võib märgendite (siltide) abil kujundada omale sobiva tõlketööde täitjate kvalifikatsiooniandmete raamistiku. See on vajalik selleks et tõlkekorraldaja saaks valida konkreetse tõlketööle sobivaimate oskustega (nt keelesuunad, teksti või viipekeele, valdkond) tõlgi.“
5.	Eelnõu §-ga 2 kavandatava paragrahvi lõige 3 näeb ette säilitustähtajad, samas sättest ei ole võimalik selgelt aru saada, mis andmeid kui kaua töödeldakse. Soovitame lõikes 2 loetletud andmed esitada punktloeteluna, et lõikes 3 oleks võimalik säilitamistähtaegade juures viidata konkreetsele andmekategooriale. Hetkel eelnõus sisalduva sõnastus ei taga õigusselgust. Näiteks näeb lõike 3 punkt 2 ette, et isikuandmeid tõlgitavas teabes ja tõlkemäludes säilitatakse 3 aastat, samas kui tõlketöid, mis võivad sisaldada ka isikuandmeid, säilitatakse lõike 3 punkti 1 kohaselt seitse aastat. Palume	Arvestatud. Seaduseelnõu vastavalt muudetud.

	andmekategooriad ja nende säilitustähtajad uuesti üle vaadata, et neist oleks võimalik ainult ühtmoodi aru saada.	
6.	Eelnõu §-ga 2 kavandatava paragrahvi lõikega 6 nähakse ette volitusnorm põhimääruse kehtestamiseks. Palume ka siin sõnastada volitusnorm selliselt, et sellest nähtuks volituse selge sisu ja ulatus.	Arvestatud.
7.	Järelhindamine – eelnõu eesmärgi saavutamise hindamiseks soovitame lisada eelnõu teksti järelhindamise kohustust sisaldav sätte. Juhendi järelhindamise sätte sõnastamiseks on kättesaadav Justiitsministeeriumi veebilehelt.	Teadmiseks võetud.
3. Kliimaministeerium		
8.	Seaduse eelnõu kohaselt on andmeedastuse nõusoleku andmekogu eesmärgiks „omada kesket ülevaadet selle kohta, kas ja mis ulatuses on isik andnud nõusoleku oma isikuandmete edastamiseks riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust eraõiguslikule juriidilisele isikule või teinud tahteavalduse oma isikuandmete ülekandmiseks ühest riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust teise“. Eelnõu seletuskirja kohaselt „nõusoleku ja IKÜM art-s 20 sätestatud isikuandmete ülekandmise tahteavalduse tegemist võimaldatakse Eesti teabeväravas“. Ka eelnõu seletuskirja lisa 1 (rakendusakti kavand) sätestab, et „andmesubjekti poolt andmeedastuse nõusoleku süsteemis nõusoleku andmine, haldamine ja tagasivõtmine ning isikuandmete ülekandmise tahteavalduse tegemine toimub Eesti teabeväravas.“ Palume selgitada kuhu kantakse andmesubjekti nõusolekud ja isikuandmete ülekandmise tahteavaldused – kas nõusoleku andmekogusse, Eesti teabeväravasse või riigi infosüsteemi kuuluvasse andmekogusse. Samuti tekib küsimus, kas ülevaate omamine on piisavalt sisuline eesmärk andmekogu asutamiseks, seda enam, et andmekogu asutamiseesmärgiks ei saa olla andmetöötlus või andmete kogumine iseenesest. Seaduse eelnõu § 1 punkti 3 kohaselt asutab nõusoleku andmekogu ja kehtestab selle põhimääruse Vabariigi Valitsus määrusega. Eelnõu	Arvestatud osaliselt. Vt selgitusi ka ülevalpool (nt p 2). Eesmärk on selgemini sõnastatud uues versioonis ja kooskõlas ka rakendusaktis. Põhimääruses ei pea kordama seaduse sätteid, seega ei ole vajalik RIA vastutaja töötlejana mainimist mõlemas eelnõus. Seletuskirjas on selgitatud nii seda, mis on andmeedastuse nõusolekusüsteem ja milleks vaja andmekogu luua. Andmekogu on osa süsteemist. Andmekogus säilitakse nõusoleku andmise fakte ja sellega seotud andmeid (vt täpsemalt seletuskirjast). Nõusoleku alusel jagatud andmeid RIA ei töötle, seega pole neid ka andmekogus. Need andmed liiguvad otse otspunktide vahel (andmeandjalt andmesaajale).

	seletuskirja lisaga 1 (rakendusakti kavand) kehtestatakse andmeedastuse nõusoleku süsteem, selle haldamine ja kasutamine kord ning asutatakse andmeedastuse nõusoleku andmekogu ja kehtestatakse selle põhimäärus. Seaduse eelnõus on volitusnorm antud aga ainult nõusoleku andmekogu asutamiseks ja selle põhimääruse kehtestamiseks. Palume selgitada mis põhjusel on rakendusakti kohaldamisala laiem kui seadusega antav volitusnorm. Juhime tähelepanu, et seaduse eelnõus ja eelnõu seletuskirja lisas 1 ei ole andmeedastuse nõusoleku andmekogu asutamise eesmärkide sõnastused omavahel kooskõlas. Seaduse eelnõu § 1 punkti 3 kohaselt on nõusoleku andmekogu vastutav töötleja Riigi Infosüsteemi Amet. Sama säte tuleks lisada ka eelnõu seletuskirja lisas 1 toodud rakendusakti kavandisse. Palume täiendada eelnõu seletuskirja ja põhjalikumalt selgitada, kuidas erinevad omavahel andmeedastuse nõusoleku infosüsteem ja andmeedastuse nõusoleku andmekogu. Seletuskirja kohaselt võimaldab andmeedastuse nõusoleku infosüsteem hallata nõusolekuid ühtsete reeglite alusel keskses kohas. Samas on ka öeldud, et nõusolekute haldamise ülesande tõhusamaks täitmiseks on põhjendatud asutada andmeedastuse nõusoleku andmekogu. Seletuskirja kohaselt on nõusolekusüsteemi tehnilise lahenduse esmasteks arenduskuludeks eraldatud 250 000 eurot ja iga-aastaseks halduskuluks on hinnatud 50 000 eurot. Palume täpsustada kas need summad hõlmavad nii nõusoleku infosüsteemi kui ka nõusoleku andmekogu.	
9.	Seaduse eelnõu § 1 punkti 3 kohaselt asutab keskse volituste haldamise andmekogu ja kehtestab selle põhimääruse Vabariigi Valitsus määrusega. Eelnõu seletuskirja lisaga 2 (rakendusakti kavand)	Teadmiseks võetud.

	kehtestatakse keskne volituste haldamise süsteem ja keskse volituste haldamise andmekogu põhimäärus. Seaduse eelnõus on volitusnorm antud aga ainult keskse volituste haldamise andmekogu asutamiseks ja selle põhimääruse kehtestamiseks. Palume selgitada mis põhjusel on rakendusakti kohaldamisala laiem kui seadusega antav volitusnorm.	Esimesele kooskõlastusringile saadetud rakendusakti kavandi (seletuskirja lisa 2) kohaselt kehtestatakse määrus avaliku teabe seaduse § 43⁹ lõike 1 punkti 8 ning § 43¹⁰ lõike 6 alusel. Kõnesoleva versiooni puhul oli keskse volituste haldamise süsteemi volitusnormiks AvTS § 43⁹ lõike 1 punkti 8, millega lisati keskne volituste haldamise süsteem riigi infosüsteemi kindlustavate süsteemide hulka. AvTS § 43⁹ lõike 1 kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus kindlustavad süsteemid määrusega.
10.	Seaduse eelnõu kohaselt on keskse volituste haldamise andmekogu vastutav töötleja Riigi Infosüsteemi Amet. Eelnõu seletuskirja lisa 2 kohaselt on keskse volituste haldamise süsteemi vastutav töötleja Riigi Infosüsteemi Amet. Palume seaduse eelnõus ja seletuskirja lisa 2 toodu omavahel kooskõlla viia.	Mittearvestatud. Vastutav töötleja on sätestatud nii andmekogule (seaduse tasandil) kui süsteemile (määruse tasandil).
4. Rahandusministeerium		
11.	Palume täiendada seletuskirja, kuivõrd sellest jääb ebaselgeks, kuidas on planeeritud katta nõusolekusüsteemi arenduskulud 250 000.- euro ulatuses, samuti kuidas kaetakse TEHIKule tekkivad kulud ja kas olemasolevasse RIA eelarvesse on arvestatud ka RRFi arendusega kaasnevad halduskulud? Palume seletuskirjas nende kulude tekkimised selgemini välja tuua koos sellega, kuidas on need kavas katta.	Arvestame. Selgitused on seletuskirjas. Asutused, kes liidestuvad, kannavad omad kulud ise. Liidestujate kulu ei saa ületada 30 000 eurot (kuivõrd selleks on vajalik X-teega liituda). Kuna enamus avalikke teenuseid on X-teega liidestunud, siis kulu ei saagi nii suur olla ja vajalik vaid andmevahetuse avamine. Siiani liidestunud on selle suuretsi oma jõududega ja ca 2 tunniga teinud.
5. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium		
12.	Eelnõu § 1 (avaliku teabe seaduse muutmise) punktiga 1 luuakse Vabariigi Valitsusele volitused kahe uue riigi infosüsteemi kindlustava süsteemi kehtestamiseks: andmeedastuse nõusoleku süsteem (edaspidi <i>nõusolekusüsteem</i>) ja keskne volituste haldamise süsteem. Eelnõu § 1 punkti 2 kohaselt on nõusolekusüsteemi kasutamine kohustuslik kõigi riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogude pidamisel. Nõusolekusüsteemi kasutamiseks peab riigi infosüsteemi kuuluv (RIHAs registreeritud) andmekogu olema liidestatud X-teega. Meie	Teadmiseks võetud. Nõusolekute vaatest selgitame, et süsteem on kohustuslik vaid digimaailmas. Süsteemi ei kasutata täna füüsilises maailmas. Nõusoleku alusel andmetöötlusest ei saa keelduda. Vt selgitusi täpsemalt ülal.

	hinnangul kulub selle nõude täitmiseks iga liidestamise kohustusega andmekogu kohta umbes 30 000 eurot, sest välja on vaja arendada vastavad X-tee teenused ning andmebaaside ja andmekogu ärireeglite ning ekraanivormide muudatused. Näiteks Maa-ameti otsesed kulud selle nõude täitmiseks riigi infosüsteemi kuuluvate andmekogude osas oleksid kokku vähemal 300 000 eurot. Seega tekivad täiendavad kulud ka juba toimivate andmekogude nõusolekusüsteemiga liidestamisel. Palume seletuskirja punktis 6 (seaduse mõjud) ja punktis 7 (seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud) täpsemalt lahti kirjutada andmekogude nõusolekusüsteemiga liidestamise kulude osa, tuues ära ka kulude katteallikad. Seejuures tuleks hinnata mõju ka kohalikele omavalitsustele oma infosüsteemide nõusolekusüsteemiga liidestamisel. Lisaks palume kaaluda vähem kulukate alternatiivsete võimaluste kasutamise andmekogude nõusolekusüsteemiga liidestamisel. Näiteks näha eelnõus ette erand, mille kohaselt ei laieneks nõusolekusüsteemi kasutamise nõue kõigile riigi infosüsteemi kuuluvatele andmekogudele, vaid ainult neile, milles töödeldakse isikuandmeid või muid andmeid, mille edastamiseks on vastava nõusolekusüsteemi kohaldamine asjakohane. Nõusolekusüsteemiga liidestamise nõuet võiks kohaldada üksnes sellisele andmekogule, mis väljastab haldajale keskses volituste haldamise süsteemis antavate volitustega seotud vajalikke andmeid.	Lisaks selgitame, et paljudel Eesti andmekogudel on täna juba liidestused X-teega olemas. Käesolev lahendus ongi kõige vähem kulukam alternatiiv riigile. Mitte arvestada nõude täitmise osas: arusaamatuks jääb kulu 300 000 eurot. Nii palju X-tee avamisele ei kulu, isegi kui see esimest korda. 300 000 euro põhjendusest nähtub, et tegemist on mingite Maa-ameti teenuste/süsteemi laiema korrastamisega, mis ei puutu nõusolekusüsteemi. Liidestujad kannavad oma kulud ise. Seletuskirja selles osas täiendame. Kuivõrd enamus avalikke teenuseid ja registreid on liitunud X-teega, on küsimus vaid vastava andmekoosseisu avamises. Juba liitunud ei ole kulusid kandnud rohkem kui 10 000 eurot ja suur enamus tegi oma tööjõuga liidestuse ära. Tegemist ongi kõige vähem kulukama ja koormavama lahendusega.
13.	Samuti tuleks eelnõus ette näha seaduse üldises korras jõustumise asemel hilisem seaduse jõustumisaeg, et seaduse rakendamiseks vajalike muudatuste tegemiseks jääks piisavalt aega, eriti mis puudutab kohustusliku nõusolekusüsteemi rakendamisega seonduvat.	Arvestatud. Jõustub erikorras.
14.	Eelnõu §-ga 2 (keeleseaduse muutmise) luuakse Vabariigi Valitsusele volitus asutada tõlkeandmekogu (edaspidi <i>tõlkevärv</i>). Seletuskirja	Arvestatud, seletuskirja täiendatud järgnevalt: „Tõlkeväravas teabe tõlkimise korral autoriõiguste kehtivat regulatsiooni ei

	punktis 2.2 on esile toodud, et „KeeleS muutmise seaduse eelnõu peamine eesmärk on võtta kasutusele tõlkevärav ja võimaldada riigiasutustele ja seoses nende tellitavate tõlgetega ka tõlkeettevõtjatele ja tavakasutajatele keskse tõlkeprojektide haldus- ja tõlkekeskkonna kasutamine, et tagada tõlgete kvaliteet ning aidata kaasa eesti keele elujõule digiühiskonnas. Lisaks võidab sellest ka erasektor, sest lõppastmes võimaldatakse tekkinud teavet ka avaandmete näol taaskasutada (tõlkemälud, millele ei kehti juurdepääsupiirangud).“ Kuna tellitud tõlked muutuvad taaskasutatavaks, palume seletuskirjas selgitada tõlgetega kaasneva autoriõigusi vältimaks võimalikke autoriõiguse rikkumisi. Tulenevalt autoriõiguse seaduse § 5 punktidest 3 ja 4 ei kohaldata nimetatud seadust õigusaktidele, haldusdokumentidele ja kohtulahendite ametlikele tõlgetele ehk nende tõlgete suhtes autoriõigust ei teki. Samas muude teoste tõlgete suhtes autoriõigus tekib (vt AutÕS § 4 lg 3 p 21).	muudeta. Vandetõlgid tõlgivad õigusakte ja välislepinguid avaliku ülesande korras. Lepinguliste teenuste puhul on autoriõigused ja nende üle andmise kord sätestatud lepingutingimustes.“
	6. Siseministeerium	
15.	Avaliku teabe seadust täiendatakse kahe süsteemiga, mis on riigi infosüsteemi kindlustavateks süsteemideks. Eelnõu § 1 punkti 2 kohaselt võib aru saada, et andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutamine on kohustuslik kõigi riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogude pidamisel. Seletuskirjast võib jääda ekslik arusaam, et mõlema süsteemiga liitumine on vabatahtlik ja süsteemi kasutuselevõtt tuleb ette näha eriseaduses. Palume seletuskirjas selgelt ja üheselt mõistetavalt esitada, kas nimetatud süsteemidega liidestumine on kohustuslik või siiski ei ole kohustust nõusolekuteenust kasutada kui hetkel andmekogust isiku nõusoleku alusel andmeid ei väljastata. Juhul, kui süsteemiga liitumine nõuab selle ettenägemist eriseaduses, siis palume eelnõu täiendada vastavalt. Leiame ka, et süsteemi kohustuslikuks tegemise mõjusid ei ole piisavalt detailselt hinnatud ning Siseministeerium ei nõustu ka	Nõusolekuteenuse vaatest: arvestame (selgitame seletuskirjas täpsemalt, millal nõusolekuteenust kasutada, andmekogu eesmärgi täpsustuse osas ja tasu osa). Selgitame siinkohal ka, et nõusolekusüsteem on kasutamiseks kohustuslik kui soovitakse digilahendusena kasutada nõusoleku andmist ja andmevahetus toimub X-teel (seletuskirja p 2.2. täiendatud selles osas). Eesmärk on see, et iga infosüsteem ei hakkaks oma nõusolekuteenust looma ja seeläbi IKT kulusid ebamõistlikult riigis suurendama. Kui nõusolekuid käsitletakse käsitsi (nn tädiliidese kaudu), siis ei ole nõusolekusüsteem kohustuslik. Arvestada tuleb seda, et isiku nõusoleku alusel ei ole avaliku sektori asutusel võimalik keelduda andmete edastusest. Kohustuslikkuse mõjud hinnatud. Hoiab kokku teenuse arenduselt olukorras, kus vajalik. Liidestujad kannavad oma kulud ise.

seaduse üldkorras jõustumisega. Sedavõrd lühikese ajaga ei ole võimalik kõikide andmekogude arendusvajadusi, meie süsteemide ühilduvust ja vajaminevaid kulusid hinnata. Eelnõu seletuskirja punkt 7 kohaselt on nõusolekuteenuse tehnilise lahenduse arendamise edasiste kuludega arvestatud ning need kaetakse RIA eelarvest. Sama punkt (lk 31) sätestab ka, et „RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavatel töötajatel tekib sooviavalduse läbivaatamise ja lepingute sõlmimisega seotud halduskulud, sest personal on enam hõivatud ja nende töökoormus suureneb. Vajalikud kulud kaetakse RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavate töötajate eelarvest“. Juhime tähelepanu, et tegemist on uue teenuse loomisega ning selleks ei ole ettenähtud eelarvelisi vahendeid andmekogude vastutavate töötajate eelarves. Eelarvevahendid on planeeritud ja arendustöid nende süsteemidega liidestamiseks ei ole ette nähtud. Eriti problemaatiline on see olukorras, kui andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutamine on kohustuslik ja seadus peaks jõustuma üldises korras. Seega palume seletuskirja täiendada eelnõu seadusena vastuvõtmisel tekkivate kuludega. Seletuskirja kohaselt on eelnõus ette nähtud, et nõusolekuteenuse kaudu andmete edastamise kulud on võimalik kehtestada valdkondlikus seaduses, kui RIS-i kuuluva andmekogu vastutav töötaja seda vajalikuks peab. Juhime tähelepanu, et sellist sätet eelnõus ei ole. Vastavad sätted olid varasemas, 2022. aastal kooskõlastamisele edastatud eelnõu versioonis. Teeme ettepaneku taastada eelnõu varasemad sätted või lisada säte, mille alusel oleks andmekogu vastutaval töötajal õigus keelduda vastava võime loomisest, kui see takistab avalike ülesannete täitmist või on ebaproportsionaalselt kulukas. Palume kaaluda võimalust andmeedastuse nõusoleku andmekogu eesmärgi juurde lisada ka nõusoleku tagasivõtmine. See on üks	Keskselt kantakse vaid RIA kui keskse pakkuja kulud. Eriseaduste regulatsioon in iga valdkonna oma teema, st iga valdkonnale on antud teatud teemades diskretsioon, keskselt selliseid sätteid ei luua. Kui valdkond soovib erisätet, peab ta ise selle vastu võtma. Varasem versioon eelnõus ei ole enam asjakohane. Isikuandmete töötlemine ongi seaduse tasandil. RRist tulevad andmed nõusolekuandmekogus ei ole põhiandmed.

	toiming, mida isik võib teha ning andmekogu eesmärgi täiendamisel on isikul võimalik teada saada kõik toimingud, milleks andmekogu luuakse. Samuti nõusoleku tagasivõtmine toob kohustusi nii andmekogu pidajale kui ka andmesaajale. Lisaks palume seletuskirjas täpsemalt välja tuua nõusoleku tagasivõtmisega seonduvad tegevused nii andmesubjekti kui ka andmesaaja vaatenurgast. Seletuskirja lk 26 on toodud nõusolekusüsteemi andmeandjana ka ...rahvastikuregistri (vastutav töötleja Siseministeerium) põhiandmeid. Selguse huvides täpsustame, et rahvastikuregistri seaduse 4. peatükis on toodud rahvastikuregistri andmete koosseis ning selles ei ole andmeid jaotatud põhiandmeteks ja muudeks andmeteks.	
16.	Tähelepanekud keeleseaduse muutmise kohta eelnõus ja seletuskirjas Tõlkeandmekogu puudutava sätte lõike 3 sissejuhatavas lauses on sõna „säilitatakse“, seega järgnevates punktides ei ole vaja seda sõna korrata.	Arvestatud.
17.	Loodavates andmekogudes (sh tõlkeandmekogus) on ette nähtud ka isikuandmete töötlemine, kuid kõnealustes sätetes ei ole toodud isikuandmete kategooriaid, mida andmekogus võib töödelda. Detailsem loetelu võib olla toodud vastavas põhimääruses, kuid andmesubjektil peab olema võimalik saada seadusest teada, millised piirid seadusandja on andmetöötlejale ette näinud. Samuti ei ole eelnõus toodud, mida täpsemalt põhimäärustes tuleb reguleerida (nii eelnõu § 1 kui ka § 2 alusel loodavate andmekogude sätetes). Seletuskirjas on küll viidatud avaliku teabe seaduse vastavale sättele, kuid see on üldnorm ning sellest ei selgu, mida konkreetsemalt Vabariigi Valitsus võib täpsustada.	Mittearvestatud. Eelnõus on seaduse tasandil sätestatud, milliseid isikuandmeid vastavates andmekogudes töödeldakse, muud töödeldavad andmed ja andmete täpsem koosseis sätestatakse tulenevalt AvTS §-ist 43⁵ seda dubleerimata rakendusaktis.
18.	Tõlkeandmekogu kohta soovime selgitusi järgmistele küsimustele:	Arvestatud , seletuskirja vastavalt täiendatud.

- kas tõlketööde tellimine käib läbi loodava andmekogu või on see kogum, kuhu hiljem kõik tellitud tõlketööd tuleb detailselt sisse kanda?

- kuidas tõlkeandmekogu toetab vajalike andmetega riigiasutuste tõlketööde planeerimist ja korraldamist? Seni pole tõlketöid ette planeeritud, vaid neid on tellitud vastavalt vajadusele.

- kuidas täpsemalt võimaldatakse riigiasutustel tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde ning hallata tõlketöid?

- millist tuge pakub tõlkevärav tõlke kvaliteedi ning terminoloogia ühtluse ja arendamise tagamisel?

- kuidas mõjutab tõlkevärava kasutuselevõtt ministeeriumi töökorraldust ja -koormust, sh vandetõlgi töö ülevaatamist ja koostöös vandetõlgiga parandamist?

- kas ja kuidas muutub praktikas justiitsministri määruse „Vandetõlgile tõlketööde määramise ja täitmise kord ning tasumäärad“ § 7, eriti lõigete 3–5 rakendamine? Selle määruse § 81 lõike 1 kohaselt peab ministeerium võtma tõlkevärava kasutusele hiljemalt 2027. aasta 1. jaanuaril. Seaduseelnõu seletuskirjas (lk 3) on aga VTK koostamata jätmist põhjendatud sellega, et tõlkevärav on vabatahtlik. Samuti on mõjuanalüüsis (lk 31) nimetatud risk, et seda ei võeta kasutusele.

Seega on seletuskirja erinevates osades vastuolud.

- mis on konkreetsed ülesanded, mida ministeerium saab ja peab tõlkeväravas täitma?

- kuhu luuakse seletuskirja mõjuanalüüsis mainitud uus teenistukoht sisutoimetaja, kas Eesti Keele Instituuti? Mil määral suureneb ministeeriumi töökoormus, k.a võimaliku (termini)koostöö tõttu Eesti Keele Instituudiga? Arvestada tuleb ka riigi majanduslikku seisu ja kärpekava.

- kes on tõlkemälu omanik (avalikule sektorile mõeldud keskkonna puhul tegelevad muudatusettepanekute ülevaatamisega tõlkemälude omanikud) – kas riigiasutus (kes neist?) või vandetõlk?

	7. Sotsiaalministeerium	
19.	Sotsiaalministeerium on varasemalt välja toonud, et eelnõus ei sisaldu sätteid, mis võimaldaks andmeandjal üheselt keelduda nõusolekuteenuse pakkumisest (st ühtlasi õigust mitte liidestuda andmeedastuse nõusoleku andmekoguga). Samas ei ole õigusnormide pinnalt selge, millistel alustel ja kaalutlustel on teabevaldajal õigus nõusolekuteenuse kasutusest loobuda. Selgus, kas riigi infosüsteemi kuuluvad andmekogud peavad nõusolekuteenuse andmekoguga liidestuma või mitte, on äärmiselt oluline. See puudutab nii haldusorgani ressursikulu kui kaudselt isikute õigusi mugavusteenuste kättesaadavusele. Nende vahel tuleb leida sobiv tasakaal – mugavusteenusega ei tohiks ohtu sattuda andmekogu pidamisega seotud peamised eesmärgid, milleks andmeid algselt koguti (nt arendada ja teenindada andmekogu põhikasutajaid kui tervishoiuteenuse osutajaid vs teenindada eraettevõtjaid erinevate andmete otseedastuseks). Esmalt täiendatakse seadust riigi infosüsteemi kindlustavate süsteemidega (andmeedastuse nõusoleku süsteem ja keskne volituste haldamise süsteem). Nii kehtiv AvTS kui ka eelnõus kavandatud täpsustus viitab, et andmeedastuse nõusoleku süsteem kui kindlustav süsteem on riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogude pidamisel kohustuslik. Seetõttu tekib juba selle pinnalt küsimus, et kui nn nõusolekuteenuse andmekogu ei ole kohustuslik, siis miks on kohustuslik selle kindlustava süsteemi kasutamine? Eelnõu väljatöötanud ministeerium selgitas, et andmekoguga ei pea liidestuma, sellele leiab teatud viiteid ka seletuskirjast, kuid seda ei toeta kavandatud normid seaduses. Kui kindlustava infosüsteemi osas isegi parandus eelnõus teha (vrd AvTS § 43⁹ lg 3 teine lause), siis riigi	Arvestatud osaliselt. Andmenõusoleku teenus on mugavusteenus lõppkasutajale ja kohustuslik nõusolekupõhisel andmeedastusel. Erandite loomine kohustuslikkusele ei ole põhjendatud, kuivõrd nõusolek ei mõjuta seadusjärgset andmete töötlemise alust. Kui andmetöötlus on andmesubjekti nõusoleku alusel, ei ole võimalik andmekogu vastutaval töötlejal andmeedastusest keelduda. Seletuskirjas on täiendatud ka, kellele on süsteem kohustuslik. Seletuskirja selles osas täiendatud. Kindlustava süsteemina enam ei sätestata andmenõusoleku süsteemi. Kulude osas vt eespoolseid selgitusi. Jõustumisaja osas on erisäte olemas. Säilitustähtajad samuti seaduses olemas.

infosüsteemi kuuluva andmekogu puhul eeldatakse loodud andmekogude kasutamist (vt AvTS § 43¹ lg 3 ja § 43³ lg 2, § 43⁶ lg 2). Käesoleval juhul luuakse uus riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mida andmekogude regulatsiooni kohaselt tuleb kasutada, kui selline põhiandmetega andmekogu on loodud. Lähtudes AvTS § 43³ lg-st 5 tuleb igal nõusolekuteenus andmekogu kasutajal tuua andmekogu põhimääruses ka andmeandjad, milleks on sellisel juhul nõusolekuteenus andmekogu. Arenduse planeerimine on tulenevalt piiratud arendusressursist ning vastutusvaldkonna prioriteetidest pikem protsess. Olukorras, kus liidestustaotlusega soovitatav andmevahetusteenus ei ole andmekogu pidaja vaatest prioriteetne (vajadus selleks ei ole märkimisväärne vms), peaks olema võimalik liidestumisest keelduda või loobuda üldse selle kasutusest (nt teatud valdkonnas või teatud andmete osas, kus liidestus ei täida avalikku huvi ega toeta terviseandmete osas inimese tervist vms). Seetõttu jääb jätkuvalt üles küsimus, milliste normide alusel toimub otsustuse kaalutlus ja teabevaldaja saab tugineda keeldumisele (vt teiste seaduste näiteid)?

Seletuskirja kohaselt käivitab kogu vajaduse ettevõtte, kes andmeid sooviks, samas võiks soovidest justkui kogu aeg keelduda. Seega ei ole õiguste kasutus selge ka ettevõtete vaatest, isegi kui sellist õigust jaatada. Puudub selgus, kuna üldse teenust on võimalik saada. Siit tekib omakorda küsimus, kui mitmele juhule või millisele valdkonnale riiklik andmekogu ja kindlustav süsteem üldse luuakse.

Oluline on rõhutada, et nõusolekuteenus ei ole päris samastatav ei teabenõude (AvTS § 23 lg 2 p 4) ega isiku õigusega saada oma andmetest koopia (IKÜM art 12 ja 15). Mõlemad viidatud õigused põhinevad eelkõige ühekordsel väljastusel, millest nõusolekuteenus oluliselt erineb. Viimasega luuakse enamasti püsiv teenus, mis on mõeldud vähemalt teatud perioodil teenusena toimima. See toob kaasa

nii konkreetse teenuse arenduse kui ka selle püsiva halduskulu. Seetõttu ei ole päris õige väide, et eelnõu muudatused ei ole kulu- ega ajamahukad.

Kui nõusolekuteenuse kui riigi infosüsteemi kuuluva andmekogu andmeid tuleb asuda rakendama, sõltub tegelik ressursikulu huvist konkreetse valdkonna andmete vastu. Kuivõrd liidestustega seotud arendused ja kulud tuleb seletuskirja ja rakendusakti kavandi kohaselt katta andmekogu pidajal oma eelarvest (tööjõud ja muud ressursid) ja liitujaid võib olla palju (nt korraga mitu start-up-i), võib kaasnev kulu osutuda märkimisväärselt kui huvi andmete vastu on suur ning soovid üksteisest erinevad.

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala andmekogusid haldab Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK), kelle hinnangul on kulu tekkekohti mitmeid. TEHIK-u hinnangul tuleb iga nõusolekuteenuse liidestuja korral arendada uus X-tee teenus, arvestades konkreetseid andmevajadusi, ehk mida üks või teine liidestuja nõusoleku alusel soovib. Näitena võib tuua TEHIK-u arendatud X-tee teenuse, kus selle loomisel tuli teha kaks eraldi päringut ja erinevate andmekomplektidega – nt kõik inimese immuniseerimised ja kõik inimese Sars-COV-2 analüüsides tulemused. Sellise töö maht oli 888 töötundi ja töö kogumaksumus oli 48 102,96 eurot. Iga uue kolmanda osapoole puhul, kes tahab teisi andmekoosseise, tähendab see TEHIK-ule täiendavaid arendusi. Kolmanda sektori mugavusteenused ei pruugi olla asutuse vaatest prioriteetsed ning eelkõige ei tohiks ohtu sattuda haldusülesannete täitmine. Seetõttu on oluline välja tuua, et selliste kuludega ei ole käesoleval juhul arvestatud, mistõttu on keeldumise aluste selgus seda olulisem.

Ühtlasi palume seletuskirjas selgitada liidestumistaotluse menetlusprotsessi kuni arenduseni ja sellele kohalduvaid tähtaegu (nt

taotluse menetlus, arendus ja õigusaktide muutmine andmekogude põhimääruses). Selgitused on selles osas pealiskaudsed.

Sõltuvalt sellest, kuidas kohustusi mõista, võib vajada seaduse rakendamine üleminekuaega (nt kui see eeldab erisuste tegemist eriseadustes).

Kindlasti tuleks eelnõu täiendada nõusolekute ja tahteavalduste säilitamise erisustega, et võimaldada regulatsiooni paindlikkus. Kui personaalmeditsiini teenuse raames liidestuksid teenusega nii geenivaramu kui tervise infosüsteem, siis erineksid tahteavaldusele kehtestatud nõuded eelnõus kavandatust (nt *opt-in* vs *opt-out*). Personaalmeditsiini kavandatu näitel tuleks isiku tahteavaldus geenianndmete ülekandmiseks geenivaramust tervise infosüsteemi säilitada kooskõlas andmekogu enda kehtestatud reeglitega ehk säilitamine sõltuks viimasest tahteavaldusest, millega andmeedastus lõpetatakse (eelnõu kohaselt säilitakse andmed kolm aastat tahteavalduse tegemisest). Milline võiks olla sobiv eriregulatsioon, sõltub andmete tundlikkusest ja liidestuvast andmekogust. Seetõttu võiks jääda eelnõu sõnastus paindlikum, et võimaldada vajadusel erinevate andmekogude liidestumine.

Eelnõu võiks täiendada nt järgmiselt (täiendus allajoonitult):

„Nõusoleku andmekogus töödeldavaid andmeid ja logisid säilitatakse kolm aastat pärast tahteavalduse tegemist või nõusoleku kehtivuse lõppemist, kui riigi infosüsteemi kuuluva andmekogu tingimused ja säilitamise tähtaeg ei ole sätestatud seaduses või selle alusel antud õigusaktis teisiti.“

Eelnõust ja seletuskirjas ei selgu, millistele nõuetele peab vastama andmesaaja (nt kui võtta aluseks teabevahetus andmekogude vahel,

kus nt tervise infosüsteemis andmeid saav infosüsteem peab vastama küberturvalisuse kõrgematele nõuetele kuivõrd andmeandja annab andmesaajale üle eriliiki isikuandmeid). Arvestades terviseandmete vastu toimepandud küberründeid, võib see olla asjakohane lisakriteerium. Seletuskirjas puudub ka info, kas loodavatel uutel teenustel on võimekus toetada nt sündmusteenuseid.

Seoses volituste infosüsteemiga toome eraldi välja, et TEHIK haldab ja arendab Tööinspektsiooni tööelu infosüsteemi, mille peamised kasutajad ongi just ettevõtted. TEHIK on rakendanud rollidest lähtuvat volituste süsteemi. Sarnaselt nõusolekuteenusega tekib siingi küsimus, kas eelnõus planeeritud keskne volituste haldamise andmekogu on kohustuslik või mitte. Kuigi sellega seotud volituste haldamise kindlustav süsteem ei ole kohustuslik (selgelt normist nähtuv), võiks eelnõu selgelt viidata ka selle andmekogu liidestumise vabatahtlikkusele (tegemist on riigi infosüsteemi kuuluva andmekoguga). Kui loodav andmekogu tähendab liidestumist ja keskse loogika muutmist, tähendaks see TEHIK-u rakendatud teenustele kindlasti suurt rahalist kulu (nt tänase tööelu infosüsteemi õiguste halduse sünkroonimine muu infosüsteemiga läheb maksma kuni 300 000 eurot). Tegemist ei ole pelgalt liidestusega vaid selle testimise-, analüüsi- ja arenduskuluga, mis võib olla lõppastmes üsna märkimisväärne. Seetõttu tuleks selgelt sätestada, kas andmekoguga liidestumine on kohustuslik või mitte.

Arvestades kogu eelnevat, ei ole meil võimalik kooskõlastada eelnõu sellisel kujul, kus teenuste toimivus ning osapoolte kohustused on ebaselged. Kordame veelkord oma esialgset mõtet, kaardistada pakutavad andmeedastusteenused nõusolekuteenuste andmekogu põhimääruses (iga andmekogu pidaja annab selleks sisendi). Nii tagatakse ka andmete kättesaadavuse läbipaistvus ettevõtetele ning on selge, et ootused ei saa olla sellest laiemad.

	8. Andmekaitse Inspeksioon
20.	Seaduse eelnõule lisatud rakendusakti kavandi (lisa 1) § 2 lõike 2 punkti 2 järgi võimaldab andmeedastuse nõusoleku süsteem andmesubjektil esitada EL isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artiklis 20 sätestatud õiguse kohaldamiseks isikuandmete ülekandmise taotlust tema kohta käivate isikuandmete edastamiseks infosüsteemide andmevahetuskihi kaudu ühest riigi infosüsteemi (edaspidi ka RIS) kuuluvast andmekogust teise riigi infosüsteemi andmekogusse. Seaduse eelnõu seletuskirjas (lk 6) on selgitatud, et andmete ülekandmise tahteavalduse all peetakse silmas eriseadusest sätestatud inimese õigust edastada andmete ülekandmise tahteavaldus tema kohta käivate isikuandmete edastamiseks X-tee kaudu ühest RIS-i kuuluvast andmekogust teise RIS-i kuuluvasse andmekogusse. Seletuskirjas on viidatud IKÜM artikkel 20 lõikele 1, mis sätestab andmete ülekandmise õiguse ja selle õiguse teostamise eeldused, milleks on mitme kumulatiivse tingimuse täitmine: andmesubjektil on õigus saada teda puudutavaid isikuandmeid, mida ta on vastutavale töötlejale esitanud, struktureeritud, üldkasutatavas vormingus ning masinloetaval kujul ning õigus edastada need andmed teisele vastutavale töötlejale, ilma et vastutav töötleja, kellele kõnealused isikuandmed on esitatud, seda takistaks, kui: a) töötlemine põhineb nõusolekul või andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmisel ning b) andmeid töödeldakse automatiseeritult. Samuti on seletuskirjas viidatud IKÜM artikkel 20 lõikele 3, mille järgi ei kohaldata andmete ülekandmise õigust, kui andmeid töödeldakse avalikes huvides oleva ülesandme täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Samas leitakse seletuskirjas, et eelkirjeldatud õiguse teostamine ei ole siiski välistatud, kui riigisiseses õiguses selline võimalus ette nähakse. Andmete ülekandmise õigus on praktilise näitena olulisel kohal

Arvestatud. IKÜM artikkel 20 osas (andmete ülekandmise õigus) arvestame tähelepanekuga ning see on eelnõust välja jäetud. Analüüsimise tulevikus.

personaalmehitsiini arendamisel, näiteks andmete ülekandmiseks geenivaramust tervise infosüsteemi (edaspidi *TIS*) juurde arendatavasse genoomiandmete infosüsteemi (edaspidi *GAIS*). RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavad töötajad on sellises võimaluses kokku leppinud ja selle nõusolekusüsteemi platvormil ette näinud. AvTS muutmise nähahegi ette võimalus teostada andmete ülekandmise õigust juhul, kui vastav eriseadus selle ette näeb. Sel juhul saab asjakohase tahteavalduse anda nõusolekusüsteemis.

Inspeksioon nõustub seletuskirjas tooduga osas, et IKÜM-st tulenevalt on inimesel õigus endaga seotud isikuandmeid vabalt kasutada. Samuti on IKÜM läbiv mõte füüsilise isiku kontrolli suurendamine oma andmete üle, mis on ka IKÜM artikli 20 eesmärk – suurendada andmesubjektide mõjuvõimu seoses oma isikuandmetega. IKÜM põhjenduspunktis 68 on artikkel 20 osas selgitatud, et kontrolli tugevdamiseks oma andmete üle, peaks andmesubjektil isikuandmete automatiseeritud töötlemise korral samuti olema lubatud saada teda puudutavaid isikuandmeid, mida ta on vastutavale töötajale esitanud, struktureeritud, laialdaselt kasutatavas, masinloetavas ja koostalitavas vormingus ning edastada neid teisele vastutavale töötajale. Vastutavaid töötajaid peaks julgustama arendama koostalitlevaid vorminguid, mis võimaldavad andmete ülekantavust. Eelnõu seletuskirja joonealuses viites 2 on märgitud, et IKÜM-i artiklist 20 tulenev andmesubjekti õigus, mille puhul andmete ülekandmist ühelt vastutavalt töötajalt teisele võib nõuda vaid juhul, kui vastutav töötaja töötleb andmeid nõusoleku või lepingu alusel. Nõudeõigus ei kohaldu juhul, kui isikuandmeid töödeldakse avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks. See asjaolu ei keela aga avaliku sektori asutustel kodanikule sellist õigust soovi korral pakkuda. Sellise lähenemisega ei saa aga nõustuda ning see läheb ka vastuollu avalikus õiguses kehtiva põhimõttega, et kõik, mis pole lubatud, on keelatud. AvTS § 43¹ lõike 1 ja § 43³ lõike 1 järgi on andmekogu riigi, omavalitsuse, avalik-

õigusliku juriidilise isiku või muu avalikke ülesandeid täitva isiku infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse seaduse või selle alusel antud õigusaktiga ja selles sätestatud ülesannete täitmiseks. Kui haldusorgan kogub andmeid andmekogusse, siis tuleneb õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks üldjuhul IKÜM artikkel 6 lõike 1 punktist e ehk andmed on vajalikud vastutava töötleja avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. See aga tähendab, et andmekogus isikuandmete töötlemise reguleerimisel tuleb arvestada ka IKÜM artikkel 6 lõikega 3, mille järgi tuleb isikuandmete töötlemise alus kehtestada kas liidu või liikmesriigi õigusega, sh määrata õiguslikus aluses isikuandmete töötlemise eesmärk, töötlemisele kuuluvate andmete liik, asjaomased andmesubjektid, säilitamise aeg, üksused, kellele võib andmeid avaldada ning meetmed seadusliku ja õiglase töötlemise tagamiseks. Lisaks näeb AvTS § 43⁵ lõige 1 ette, et andmekogul peab olema põhimäärus, milles muu hulgas sätestatakse andmekogusse kogutavate andmete koosseis. Inspektsioon on andmekogusid puudutavas juhendis selgitanud, et põhimäärus peab sisaldama ammendavat loetelu andmekogusse kogutavatest andmetest, sealjuures peab loetelust selguma, kelle kohta neid andmeid kogutakse. Põhjenduspunktis 68 on lisaks märgitud, et oma olemuselt ei tohiks IKÜM artiklis 20 toodud õigust kasutada isikuandmete vastutavate töötlejate suhtes, kes töötlevad isikuandmeid oma avalike ülesannete täitmisel. Seetõttu ei tuleks seda kohaldada, kui isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks või avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Kuna nii Eesti Vabariigi põhiseadusest kui ka IKÜM-st tulenevalt peab andmekogudes toimuv isikuandmete töötlemine olema õigusaktides selgelt ja täpselt reguleeritud, siis antud juhul jääbki selgusetuks, kuidas peaks andmete ülekandmise õiguse realiseerumine täpsemalt toimuma, kui taotletakse andmete ühest andmekogust teise

ülekandmist (nt taotletakse terviseandmete või geenandmete ülekandmist rahvastikuregistrisse, maksuregistri andmete ülekandmist tervise infosüsteemi vms). Küll aga on artikli 29 alusel asutatud andmekaitse töörühma vastu võetud dokumendis „Suunised 3 (3) andmete ülekandmise õiguse kohta“ andmekaitse töörühm joonealuses viites 16 (lk 8) muu hulgas leidnud, et /.../ andmete ülekantavust ei kohaldata juhul, kui töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks või kui vastutav töötleja täidab oma avalikke või juriidilisi kohustusi. Seepärast ei ole vastutavatel töötlejatel kohustust sellistel juhtudel ülekandmist võimaldada. On aga hea tava töötada välja ülekandmise taotlustele automaatse vastamise menetlused, järgides andmete ülekandmise õigust reguleerivaid põhimõtteid. Selle näide on valitsuse pakutav teenus, mis võimaldab hõlpsalt alla laadida üksikisiku varasemaid tuludeklaratsioone. See tähendaks, et andmesubjektile luuakse võimalus saada RIS kuuluvast andmekogust teda puudutavaid isikuandmeid struktureeritud, üldkasutatavas vormingus ning masinloetaval kujul ning seejärel säilitada neid andmeid edaspidiseks isiklikuks kasutamiseks, ilma et andmeid tingimata teisele vastutavale töötlejale edastataks. Samas märgime, et nimetatud suuniste puhul on tegemist kinnitamata suunistega, mis tähendab, et Euroopa Andmekaitse nõukogu ei ole nende osas veel oma seisukohta andnud. Kokkuvõtteks rõhutame, et inspeksioon ei näe probleemi IKÜM artiklile 20 tuginevat andmete ülekandmist RIS kuuluvast andmekogust muule andmetöötlejale, kuid näeb probleemi, kui andmete ülekandmine toimub ühest RIS kuuluvast andmekogust teise andmekogusse. See osa vajab täiendavat analüüsimist.	
9. Eesti Linnade ja Valdade Liit	
Punkti 3 kohaselt täiendatakse seadust §-ga 43¹⁰ „Andmeedastuse nõusoleku andmekogu“.	Arvestatud enne avalikule kooskõlastusele saatmist. Olemas seaduse tasandil, vt eelnõu § 43¹⁰ lg 2 ja selgitusi seletuskirjas.

	Vastavalt Põhiseaduse §-le 26 peab isikuandmete töötlemise osas seaduses olema nõusolekuteenus isikuandmete koosseis ja töötlemise ulatus. Andmekaitse Inspeksioon ja Justiitsministeeriumi andmekaitsetalitus on seda asjaolu korduvalt rõhutanud, seega tuleks uues õigusloomes sellega ka arvestada.	
21.	Ei seaduse muudatus ega selle alusel koostatud nõusoleku andmekogu põhimäärus ei sisalda andmete säilitamise tähtaega, st ei ole arusaadav, kui kaua nt tagasivõetud või tähtaja saabumisel kehtetuks muutunud nõusolekuid säilitatakse. Samuti puudub logide säilitamise tähtaeg.	Arvestatud enne avalikule kooskõlastusele saatmist. Olemas seaduse tasandil, vt eelnõu § 43 ¹⁰ lg 4 ja selgitusi seletuskirjas.
22.	Eelnõust ja selle seletuskirjast ei selgu, kuidas täidetakse IKÜM artiklites 13 ja 14 sätestatud andmesubjekti teavitamise kohustus andmekaitsetingimustest. Andmesubjekt peaks saama enne nõusoleku andmist võimaluse tutvuda selle isiku andmekaitsetingimustega, kellele isikuandmete edastamiseks ta nõusoleku annab. Põhimäärusesse on küll kirjutatud, milline teave andmesubjektile teatavaks tehakse, kuid kuidas see toimub, jääb selgusetuks. Kuidas tagatakse elanikkonna haavatavama osa kaitse (inimesed, kes on laenudest sõltuvuses ja vajavaks pigem majandusnõustamist; puuetega, kuid teovõimelised isikud, kes vajavad enamasti täiendavaid selgitusi selle kohta, mida nõusolek tähendab ja mida selle alusel tehakse jt)? Palume seletuskirjas selgitada.	Arvestatud osaliselt. Eelnõust ei pea selguma IKÜM art 13 ja 14. Need on andmesubjekti teavitamise sätted. Nõusoleku teenuse tutvustust on võimalik andmesubjektil lugeda eesti.ee's (https://www.eesti.ee/nousolek/et#nousolekuteenus) ning RIA kodulehelt (https://ria.ee/riigi-infosusteem/inimkeskne-andmehaldus/nousolekuteenus). Samuti nõusolekut andma minnes kuvatakse isikule info (sh info, et riik ei saa vastutada kolmandate osapoolte andmetöötluse eest). Täpsustame seletuskirja selles osas.
23.	IKÜM-i artiklist 20 tulenev andmesubjekti õigus anda nõusolek andmete ülekandmiseks ühelt vastutavalt töötlejalt teisele ei tähenda seda, et nõusoleku võib anda määratlemata tingimustel määratlemata isikute ringile. Eelnõust ei selgu, kuidas tagatakse, et isikuandmed ei töötle isik, kes ei vasta IKÜM nõuetele või, et isikuandmeid ei edastata riikidesse, kuhu neid ei ole lubatud edastada. Palume seletuskirjas täpsustada, kas ja kuidas RIA kontrollib, et tegemist on IKÜM nõuetele vastava andmetöötlejaga või on see täielikult inimese enda vastutus?	Ei arvesta. Andmed avab nõusolekuteenusesse andmeid säilitav andmekogu lepingu alusel. Nõusolekuteenus ei otsusta, kellega andmekogu koostööd teeb. Teavitus on tehtud andmesubjektile nõusolekuteenus juures. Andmesubjekti valik on see, kellega ta soovib oma nõusolekut jagada. IKÜM art 20 võeti eelnõust välja.
24.	Lisaks ei selgu kuidas on isikul võimalus võtta oma andmete töötlemise nõusolek tagasi. Palume seletuskirjas selgitada.	Arvestame osaliselt.

		Selgitused on antud seletuskirjas, kuid täpsustame neid selgitusega, et Eesti Teabevärvas on nupp nõusoleku tagasivõtmiseks.
25.	Täiendavat selgitust või näiteid vajaks ka see, miks on vajalik ühest avaliku sektori andmekogust andmete teise avaliku sektori andmekogusse kandmiseks nõusolekut – avalikus sektoris töödeldakse isikuandmeid avalike ülesannete täitmiseks ja nõusoleku võtmine olukorras, kus tegelikult on andmete töötlemiseks mõni muu alus, on eksitav.	Selgitame , et üldjuhul on tööpoolest andmetöötluse õiguslik alus avalikus sektoris, kas avaliku ülesande täitmiseks teenuse osutamine (GDPR art 6 lg 1 p e) või juriidiline kohustus (GDPR art 6 lg 1 p c). Mugavusteenuste (vabatahtlik teenus) puhul on lubatud tugineda ka nõusolekule, vt täpsemalt seletuskirja.
26.	Keeleseadust täiendatakse §-ga 7 ¹ „Tõlkeandmekogu“. Eelnõu kohaselt on tõlkeandmekogus üheks andmete töötlemise eesmärgiks võimaldada riigiasutustel tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde ning hallata tõlketöid. Arvestades, et tegemist on üleriigiline innovaatiline arendusprojektiga, oleks mõistlik anda ka kohalikele omavalitsustele võimalus parandada tõlgete kvaliteeti ja vähendada dubleerivaid arenduskulusid. Teeme ettepaneku sõnastada keeleseaduse § 7 ¹ lõige 1 järgnevalt: (1) Tõlkeandmekogus töödeldakse andmeid eesmärgiga: 1) võimaldada riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustel tõlkida teavet eesti keelest ja eesti keelde ning hallata tõlketöid; 2) pakkuda tuge tõlke kvaliteedi ning terminoloogia ühtluse ja arendamise tagamisel; 3) toetada vajalike andmetega riigi- ja kohalike omavalitsuste asutuste tõlketööde planeerimist ja korraldamist.	Mittearvestatud. KOVid saavad liituda tõlkevärava arendamise järgnevates etappides. Selles osas on täiendatud seletuskirja.
10. Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon		
27.	EVEA toetab lähenemist, et riigi hallatavate andmete kasutamise ja edastamise reeglid oleksid korrektselt kehtestatud ja andmekogude ning nende pidamist kindlustavate süsteemide toimimine tugineks kaasaegsele tehnoloogiale. Arusaamatuks jääb aga vajadus kehtestada eraldi andmekogud andmeedastuse nõusolekute ja keske volituste	Ei arvesta. Nõusolekuteenuse puhul on andmekogu vajalik luua, vastavalt AvTS § 43.1 ja 43.3. Lisaks aitab AKI andmekogude juhend. Selgitame täpsemalt seletuskirjas. Õiguslikuks aluseks andmetöötlus on nõusolek, mitte avaliku ülesande täitmine

haldamise jaoks. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaselt on isikuandmete töötlemine seaduslik näiteks siis, kui see on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks, samuti siis, kui andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil. Avaliku teabe seaduse kohaselt on andmekogu riigi, kohaliku omavalitsuse või muu avalik-õigusliku isiku või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku infosüsteemis töödeldavate korrastatud andmete kogum, mis asutatakse ja mida kasutatakse seaduses, selle alusel antud õigusaktis või rahvusvahelises lepingus sätestatud ülesannete täitmiseks. Avalike ülesannete täitmisel ja muude teenuste osutamisel andmete edastamiseks antavad nõusolekud ja volitused esindajate määramiseks ei ole sellised andmed, mille kogumiseks ning töötlemiseks on vajalik asutada eraldi andmekogu. Vabariigi Valitsuse määruse „Eesti teabevärava eesti.ee haldamise, teabe kättesaadavaks tegemise, arendamise ning kasutamise nõuded ja kord“ kohaselt võib Riigi Infosüsteemi Amet küsida teenuse lõppkasutajalt lisanõusolekut mugavusteenuse kasutamiseks, kui selle teenuse kasutamata jätmine ei mõjuta teenuse lõppkasutaja seaduses sätestatud õigusi. Siis saab koondada erinevate andmekogude teabe andmesubjekti jaoks teabevärava töölauale kokku. Avaliku sektori asutused ja isikud võivad ka pakkuda eraõiguslikele isikutele teenuseid, mille osutamiseks võib olla vaja küsida nõusolekut isikuandmete töötlemiseks, sealhulgas ülekandmiseks. Isikuandmete töötlemisega seotud teenuste pakkumiseks on ikkagi vaja kõigepealt eriseadustes kehtestada nende osutamise reeglid ja tingimused (näiteks nõusolek andmete ülekandmise jaoks). Üks teema on sätestada, millistel juhtudel on võimalik avalike ülesannete täitmisega seotud andmeid ühest andmekogust teise üle kanda või eraõiguslikule juriidilisele isikule edastada. Sellisel juhul on küsitav, kas andmesubjekti nõusolek üldse saab olla üheks lisatingimuseks selliste toimingute jaoks. Teine teema on seotud juhtudega, kui tegemist ei ole

(GDPR art 6 lg 1 p e) ega ka juriidiline kohustus (GDPR art 6 lg 1 p c). Isikuandmete töötamise osas vt täpsemalt seletuskirja.

avalike ülesannete täitmisega. Siis andmekogudes olevate andmete töötlemiseks andmesubjekti nõusoleku küsimine on asjakohane. Samas ei ole andmete edastamiseks antud nõusolekud sellised andmed, mille kohta on vaja asutada eraldi andmekogu. Nende nõusolekute töötlemise jaoks on olemas andmekogud, mille juures neid säilitatakse ja andmekogude pidamist kindlustavad süsteemid. Kõigepealt on vaja eriseadustes ette näha andmete ülekandmised, mis on võimalikud andmesubjekti nõusolekul. Sel juhul saab asjakohase tahteavalduse anda nõusolekusüsteemis, mis ei pea olema eraldi nõusolekute andmekogu. Eelnõu seletuskirja järgi ei ole aga senini ühtegi sellist eriseadust, kus selline nõusolekut vajav võimalus on ette nähtud. See tähendab, et siiamaani puudub vajadus sellisteks ülekanneteks. Hetkel ei küsita ka andmesubjekti nõusolekut andmete ülekandmiseks, kui andmeid töödeldakse avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Näiteks on liiklusseaduse kohaselt riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusel, notaril, kohtutäituril, abipolitseinikul ja samuti liikluskindlustuse fondil õigus juurde pääseda seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikele andmetele. Nimetatud seaduse järgi võib põhjendatud õigustatud huvi korral piiratud juurdepääsuga teavet väljastada ka kolmandatele isikutele. Põhjendatud õigustatud huvi olemasolu tuvastab ja andmete väljastamise otsustab Transpordiamet ning andmesubjekti nõusolekut ei küsita. Arusaadav on, et kui tekivad andmeedastuse nõusolekud, siis on vajalik süsteemi täiendamise ja automatiseerimise, et andmeid ei peaks käsitsi edastama. Aga selleks ei ole vaja asutada eraldi andmekogu ja tellida eraldi tarkvara selle andmekogu pidamiseks. Tekib ka küsimus, et kuidas on võimalik asutada andmekogu, kui sinna kantavaid andmeid (andmesubjekti nõusolekuid) ei ole selle asutamise hetkel olemas ja ei ole selgust, et kas ja millal need üldse tekivad. Eelnõu seletuskirjas on selgitatud, et lisaks nõusolekusüsteemi tehnilise lahenduse esmastele arenduskuludele ja iga-aastase teenuse halduskuludele on

	nõusolekusüsteemi kaudu andmete edastamise kulud võimalik kehtestada valdkondlikus seaduses, kui riigi infosüsteemi kuuluva andmekogu vastutav töötleja seda vajalikuks peab. Sellisel juhul katab kulud andmesaaja. Selline lähenemine on problemaatiline, kuna seadusi võtab vastu Riigikogu, mitte andmekogu vastutav töötleja. EVEA hinnangul nõuab väljaspool avalike ülesannete täitmist andmekogudes paiknevate andmete töötlemise ja edastamisega seotud valdkond põhjalikku analüüsi.	
28.	Ka eelnõuga reguleeritav keskne volituste haldamise süsteemi kasutamine ei ole riigi ja kohaliku omavalitsuste andmekogude pidamisel kohustuslik. Tegemist on teenusega, mis võimaldab avaliku sektori asutustel hakata kasutama innovaatilist tehnoloogilist lahendust. Samuti ei ole keskse volituste haldamise süsteemi kasutamine vajalik seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks, kuivõrd isikud saavad oma õigusi teostada ja oma volitusi hallata ka ilma selle süsteemi ja protsessita. Volitused esindaja määramiseks ja volituste keskne haldamise süsteem ei vaja eraldi andmekogu asutamist. Selliste andmete säilitamine on võimalik vastavate andmekogude juures ja nende töötlemine saab toimuda andmekogude pidamist kindlustava süsteemi kaudu.	Mittearvestatud. Tulenevalt asjaolust, et kõnesolev andmete (sh isikuandmete ja eriliiki isikuandmete) kogum vastab AvTS § 43 ¹ lõikes 1 nimetatud kriteeriumitele, luuakse eraldi andmekogu, tagamaks andmete töötlemise seaduslikkus ja läbipaistvus.
	11. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	
29.	Eelnõu kohta kommentaarid ega muudatusettepanekud puuduvad.	Teadmiseks võetud.
	12. Statistikaamet	
30.	Soovime siinkohal juhtida tähelepanu Statistikaameti riikliku statistika seadusest (edaspidi RStS) tulenevatele pädevustele ning saada kinnitust, et meie tõlgendus seoses avaliku teabe seaduse muudatustega on korrektne ja tagab olemasolevate süsteemide soovitud rakendamise ka tulevikus. Avaliku teabe seadusesse lisatakse muutmise eelnõuga § 43 ¹¹ , mille lõike 1 kohaselt töödeldakse keskses volituste haldamise andmekogus	Teadmiseks võetud. Eelnõu kohta esimeselt kooskõlastusringilt saabunud tagasisidest tulenevalt on eelnõu muudetud viisil, et keskne volituste haldamise süsteem ei ole riigi infosüsteemi kindlustav süsteem.

andmeid eesmärgiga võimaldada selle vastutaval töötlejal kontrollida juriidilise isiku esindaja või füüsilise isiku (edaspidi lõppkasutaja) volituse olemasolu ja ulatust ning võimaldada lõppkasutajal keskselt hallata tema poolt ja temale antud volitust riigi infosüsteemis. Samas piiratakse muutmise eelnõu punktis 2 riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogude pidamist kindlustavate süsteemide kasutamise kohustuslikkust AvTS § 43⁹ lõike 3 punktides 1–7 nimetatud süsteemidega, kuhu alla ei kuulu punktis 8 nimetatud keskne volituste haldamise süsteem. Seda on seletuskirjas põhjendatud asjaoluga, et nimetatud süsteemi kasutamine ei ole otseselt vajalik õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmiseks, kuivõrd isikud saavad oma õigusi teostada ja oma volitusi hallata ka ilma selle süsteemi ja protsessita. Samas ka nenditakse, et kuivõrd selle tehnoloogilise lahenduse puhul on tegemist uuendusliku lähenemisega volituste haldamisele, ei ole mõistlik vähemalt esialgu kehtestada keskse volituste haldamise süsteemi kasutuselevõtmise kohustust, kuigi laiem kasutuselevõtt eesmärgina jääb alles. Statistikaamet on varasemalt koos Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskusega (RmIT) osalenud volituste haldamise süsteemi ärianalüüsi koostamisel ning selgitanud enda ärivajadusi. Tulenevalt RStS §-ist 28 võimaldab Statistikaamet riikliku statistika tegijana andmeesitajatel täita oma kohustust õigeaegselt andmete esitamisel asjakohaste küsimustike ulatuses, andes ettevõtjast andmeesitajale võimaluse kontrollida enda kohustuse sisu ameti veebilehel <https://www.stat.ee/et/esita-andmeid/andmete-esitamise-kohustus>. Andmeid saab esitada elektroonilises andmeedastuskeskkonnas eSTAT, kus küsimustikud on osaliselt eeltäidetud. eSTATiga liitumiseks tuleb ettevõtte/asutuse esindusõiguslikul isikul esitada taotlus eSTATis, autentides ennast ID-kaardi, mobiil-ID või Smart-ID-ga. Ka füüsilised isikud, kes vabatahtlikkuse alusel on valmis uuringutes osalema, saavad andmeid esitada endale sobival ajal elektrooniliselt andmeedastuskeskkonnas estat.stat.ee. Taotluse alusel loob Statistikaamet ettevõttele/asutusele

	tegevjuhi/peakasutaja, kes saab omakorda õiguse lisada oma ettevõttes/asutuses eSTATi andmeesitajaid ehk määrata küsimustike täitjaid. Samas süsteemis toimub ka volituste haldamine, mis võib iga küsimustiku puhul olla erinev. Sellest tulenevalt oleme hinnanud, et hetkel kesksena pakutav lahendus ei vasta veel täielikult Statistikaameti vajadustele. Tuginevalt eelpool kirjeldatud AvTS § 43⁹ lõike 3 muudatusest, mille kohaselt sama sätte punktis 8 nimetatud keskne volituste haldamise süsteem pole kasutuselevõtuks kohustuslik, eeldame, et Statistikaamet võib jätkata enda süsteemi kasutamist seni, kui kesksele ülemineku osutub vajadustele vastavaks.	
31.	AvTS-i lisatakse muutmise eelnõuga § 43¹⁰, mille lõike 1 kohaselt töödeldakse andmeedastuse nõusoleku andmekogus (edaspidi <i>nõusoleku andmekogu</i>) andmeid eesmärgiga omada kesksel ülevaadet selle kohta, kas ja mis ulatuses on isik andnud nõusoleku oma isikuandmete edastamiseks riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust eraõiguslikule juriidilisele isikule või teinud tahteavalduse oma isikuandmete ülekandmiseks ühest riigi infosüsteemi kuuluvast andmekogust teise. AvTS § 43⁹ lõike 3 kohaselt on andmekogude pidamist kindlustavad süsteemid kasutamiseks kohustuslikud kõigi riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogude pidamisel ning AvTS § 43⁹ lõikesse 1 punkti 7 lisamisega laieneb kohustuslikkus ka nõusolekusüsteemile. Sealjuures on seletuskirjas selgitatud, et RIS-i kuuluvate andmekogude vastutavad töötajad peavad veenduma, et andmesaaja soovitud andmed on nende andmekogudes põhiandmed, kuivõrd AvTS-i § 43⁶ lõige 2 näeb ette, et andmeid päritakse põhiandmekogust. See tähendab, et põhiandmed on RIS-i kuuluvasse andmekogusse kogutavad andmekogu unikaalsed andmed, mis tekivad andmekogu haldaja avalike ülesannete täitmise käigus ning vajalikke andmeid tuleks pärida just sellest andmekogust, kus need on registreeritud põhiandmetena. Statistikaamet tegutseb avalike ülesannete täitmisel eeskätt RStS ja isikuandmete kaitse seaduse (edaspidi IKS) alusel. Oleme seni tõlgendanud, et riikliku statistika	Teadmiseks võetud. Nõusolekusüsteemi kohustuslikkust selgitatud seletuskirjas.

tootmiseks kogutav ja töödeldav andmestik ei moodusta andmekogu avaliku teabe seaduse mõttes, kuivõrd RStS § 6 lõike 3 kohaselt riikliku statistika tegemisel moodustatavad andmestikud ja statistilised registrid ei ole andmekogud avaliku teabe seaduse tähenduses. Kuigi andmed on RStS § 3 lõike 1 tähenduses riikliku statistika tegija poolt talle seadusega antud ülesannete täitmiseks andmeesitajatelt kogutud või töödeldud üksikja koondandmed, sealhulgas riigi ja teiste andmekogude, riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste ning juriidiliste isikute tegevuse käigus loodud või nende kogutud andmed, tuleb nende töötlemisel lähtuda nii isikuandmete kaitsest kui statistilisest konfidentsiaalsusest (RStS § 32 lg 3) ehk Statistikaametil on võrreldes teiste andmetöötajatega suurem konfidentsiaalsuskohustus. Konfidentsiaalseid andmeid, kuhu alla kuuluvad ka isikuandmed, ei ole lubatud kasutada ühelgi muul kui statistilisel ja teaduslikul eesmärgil (RStS § 34 lg 11), kusjuures mõlemal juhul tuleb juhinduda ka IKS-ist (RStS § 31 ja 38). Seega hindab Statistikaamet, et eelnõuga kehtestatav süsteem ei ole ameti poolt rakendatav, kuivõrd Statistikaameti valduses olevaid andmeid ei saa käsitleda põhiandmetena AvTS käsitluses ning andmete edastamine kolmandatele isikutele saaks toimuda üksnes RStS ja IKS alusel. Lisaks on seletuskirjas viidatud, et nõusolekusüsteemi lahendus näeb esialgu ette nõusoleku andmise võimaluse Eesti isikukoodiga täisealistele täieliku teovõimega füüsilistele isikutele ning et nõusolekut on võimalik andmesubjektil anda ka nõusolekuteenus väliselt, kuivõrd nõusolekuteenus on vabatahtlik andmesubjektile kasutamiseks. Eelnevast tulenevalt soovime kinnitust, et Statistikaamet võib ka edaspidi jätkata enda vajadustest lähtuva nõusoleku küsimise protsessiga. RStS § 35 lõike 2 kohaselt levitab riikliku statistika tegija isiku otsest või kaudset tuvastamist võimaldavaid andmeid ainult tema nõusolekul, välja arvatud käesolevast seadusest tuleneval juhul või kui andmed on avalikud tulenevalt seadusest. Samas siia alla ei kuulu statistilise üksuse otsest

	või kaudset tuvastamist võimaldavad andmed teaduslikel eesmärkidel kasutamiseks RStS §-s 38 sätestatu kohaselt. Statistikaamet kasutab nõusoleku küsimise instrumenti eelkõige isiku-uuringute puhul, kuid ka sel juhul tuleb väga täpselt kirjeldada, millisel eesmärgil soovitakse isikuga seotud andmeid kasutada ning kes ja millises vormis on võimalikud volitatud töötajad edaspidi, kui tegemist on näiteks uuringu tellijale andmete edastamisega isikustatud või pseudonüümitud kujul. See tähendab, et me ei saa igapäevases töös piirduda ka teoreetiliselt pakutava keskse lahendusega, kuivõrd RStS tähenduses on isiku mõiste laiem ja puudutab ka juriidilist isikut iseloomustavaid andmeid.	
32.	Statistikaamet toetab igati kesksete süsteemide loomist, mis laiendavad võimalusi andmete jagamiseks erinevate osapoolte vahel selges õigusraamistikus. Samas on meie hinnangul tühimik osas, mis puudutab ka andmete vastassuunalist liikumist ehk et isikul oleks võimalik anda keskselt nõusolek tema kohta eraõigusliku isiku poolt kogutud andmete jagamiseks riigiga, mis vähendaks andmeesitaja koormust ning samas tagaks turvalisuse ja läbipaistvuse volituste ulatuse osas.	
33.	Kokkuvõttes, Statistikaamet on valmis jätkuvaks koostööks reaalajamajanduse ja teistes riigiga suhtlemist hõlbustavate lahenduste väljatöötamisele keskendunud töörühmades, et saaksime eelnevates punktides kirjeldatud süsteemid ka ameti vajadustest lähtuvalt edaspidi keskse tehnoloogia abil siiski rakendusele võtta nii füüsiliste kui juriidiliste isikute vaates. Seega näeme edaspidi suurt ühisosa, et leida ühiselt õiguslikud ja tehnilised lahendused ameti keerukamate kasutusjuhtude puhul.	Teadmiseks võetud.
13. Tartu Ülikooli õigusteaduskond		
34.	Arvamuse andmiseks edastatud eelnõuga kavatsetakse legaliseerida nõusolekuteenus, mida Riigi Infosüsteemi Ameti (RIA) veebilehel selgitatakse järgmiselt: „Nõusolekuteenuse abil saate lubada enda isikuandmete edastamise ettevõtetele, kes pakuvad isikuandmetel	Teadmiseks võetud. Liiga üldine tagasiside, puudub konkreetne ettepanek. Andmenõusolekuteenus on vabatahtlik ja lihtsustab nõusoleku

põhinevaid uudseid ja isikustatud teenuseid. Nõusolekuid saab anda ainult konkreetse teenuse jaoks vajaliku andmekomplekti edastamiseks. Pärast nõusoleku andmist edastatakse riigi käes olevad andmed nõusoleku saanud eraettevõttele. Nõusolekuteenus kaudu saate otsustada enda isikuandmete töötlemise üle, valides ise kolmandad osapooled, kes teie andmetele juurdepääsu saavad. Nõusolekuteenus kasutamine ning nõusolekute andmine on alati vabatahtlik. Antud nõusoleku saab igal hetkel tagasi võtta.“ Nõusolekuteenust tutvustati laiemale avalikkusele juba 2021. aastal, kui MKM tutvustas erinevaid võimalusi, sh personaalmeditsiini valdkonnas, mida nõusolekuteenus endaga kaasa tooks. ERRi uudisest võib lugeda: „Meil on laiemalt eesmärk inimkesksest digiriigist, kus ühelt poolt inimesed juba saavad näha, kuidas andmeid riigi poolt töödeldakse. Nüüd me tahame ka võimestada inimesi, et nad saaksid ise otsustada, millised riigivälised osapooled ja millistel tingimustel saavad nende andmeid kasutada,” ütles Velsberg.“ Olgugi, et esmapilgul kõlab õilsalt luua võimalus inimesele oma andmete käsutamise üle, kaasneb nõusolekuteenusega rida küsitavusi. Nõusolekuteenus analüüsi riigihanke väljakuulutamisel defineeris MKM ise rea ohte, mis nõusolekuteenus kasutuselevõtuga kaasnevad. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hankedokumendi lisas 3 on tood järgmised riskid: Nõusolekuteenus tekitab ja suurendab nõudlust andmete järele Teenust osutatakse just nii, nagu olud lubavad. Kui tekib uus võimalus täiendavate andmete saamiseks, tekib andmekasutajatel ka soov oma kliente senisest põhjalikumalt või uutel viisidel analüüsida. Analüüsivajadust põhjendatakse kliendi maksevõime või kandidaadi tausta põhjalikuma hindamise vajadusega (finantseerimisasutused, kindlustusandjad, tööandjad). Algselt uudsed lahendused muutuvad	edastamiseks teenuse saamist. Muud kanalid jäävad alles, keegi ei jää teenustest ilma. See ei takista kuidagi teenuste kättesaadavust.

mõne aja möödudes üldlevinuks ning uueks normaalsuseks (võrdluseks turvakaamerate levik, maksehäireregistri kujunemislugu). Kokkuvõttes privaatsus taas aheneb.

Ülemäärane andmetöötlus

Praktikas määravad andmekasutajad, mis andmeid nad teenuse osutamiseks vajavad. Andmesubjektil on võimalus teenust mitte kasutada, kui küsitakse ülemääraselt andmeid. Samas inimesed ei süvene, ei saa aru, ei huvitu või ei oska hinnata. Juba praegu on väga levinud, et mobiilirakendused küsivad juurdepääsu kõikvõimalikele teenusega mitte seotud andmetele; kindlustusandjad küsivad perearstilt/raviasutuselt kogu patsiendi haigusloo, kuigi vajadus on saada üksnes kindlustusjuhtumisse puutuvaid terviseandmeid. Seni on perearstid/raviasutused otsustanud, mis andmed on asjassepuutuvad ja mida võib väljastada. Selle vahelüli kadumisel, võttes arvesse senist praktikat, võib arvata, et kindlustusandjad hakkavad töötleva oluliselt ulatuslikumalt terviseandmeid.

Andmesubjekti otsustusvabadus lahjeneb

Andmeedastuse algatamine on justkui andmesubjekti otsus, kuid tegelikult on see seatud teenuse saamise tingimuseks. Näiteks finantseerimisasutuse laenu taotlemise ja saamise tingimustes on nõue andmeedastuseks kas finantseerimisasutusele või tema poolt kasutatavale andmetöötlusettevõttele.

Vastutasuks andmeedastuse eest võidakse pakkuda (varjatult) soodsamat hinda vms majanduslikku kasu (nt kindlustusandja pakub andmesubjektile soodsamat teenuse hinda, kui andmesubjekt annab kindlustusandjale otsejuurdepääsu andmekogu(de)s olevatele andmetele.

Superandmebaasid, andmemaaklerid, andmeäri

Tekivad vahendajad või andmemaaklerid, mis pakuvad andmeanalüüsiteenuseid või ostavad andmeid kokku edasimüügi eesmärgil (pakkudes andmesubjektile nt teatavat tasu igakordse edasimüügi pealt). Paljudest andmetest kokku pandud superandmebaas toob kaasa suuremad riskid (ründe korral saadakse korraga rohkem andmeid, objekt on ründajatele ahvatlevam, kuivõrd sisaldab palju andmeid korraga, superandmebaasis on ulatuslik profiil inimesest). Andmeanalüüsiteenust kasutaval andmekasutajal (nt pangal) ega andmesubjektile ei pruugi olla ülevaadet vahendaja tegevuse tegeliku sisu üle. Kasutatakse erinevaid juriidilisi skeeme (mitte vastutava – volitatud töötleja suhet, vaid küsitakse andmesubjektilt erinevaid volitusi ja nõusolekuid). Pole välistatud, et andmeid hangitakse vaenuliku välisriigi korraldusel.

Sotsiaal-majandusliku kihistumise tõus

Mida rohkem andmeid inimese kohta kokku on võimalik koguda, seda põhjalikumalt saab hinnata tema profiili, riske ja „väärtust“. Teenused muutuvad kõrge riskiga inimeste jaoks senisest kallimaks või hoopis kättesaamatuks, mis raskendab inimeste toimetulekut veelgi ning tõstab riigi kulusid sotsiaalkaitsele.

Leiame, et eelnevalt kirjeldatud riskide realiseerumine on tõenäoline. On põhjust karta, et eelnõuga kavandatava infotehnoloogilise võimekuse loomisel (või juba loodud rakenduse legaliseerimisel) võib inimese vaba tahe osutada illusiooniks. Seletuskirjas on küll väidetud, et teenuste kättesaadavus on tagatud igal juhul ka ilma nõusolekuteenuse kaudu nõusolekut andmata, kuid MKM-s toimunud nõusolekuteenuse esitlusel kirjeldati perearstide nn digitriaaži (e-visiidikeskkonnas toimuva patsientide eelselektiooni) näidet ning selle digitriaaži kasutamine oli ilmselgelt seatud sõltuvusse terviseandmete töötlemiseks nõusoleku andmisega (ilma nõusolekut

andmata digitriaazi kasutada ei saa). Sama kehtib kahtlemata ka nõusolekuteenuse tutvustamisel kirjeldatud digitaalse ravimikapi või digitaalse vaktsineerimismeelespea teenuste kohta: ilmselgelt ei saa neid teenuseid olema võimalik kasutada ilma nõusolekuteenust kasutamata. Vastupidine väide seletuskirjas on selgelt eksitav.

Eelnõu seletuskirjas leitakse, et “Innovaatiliste ja samas mugavate lahenduste loomine eeldab kõikide poolte soovi ja tahet olla normikuulekas ja teadlik oma tegevuse mõjudest ja tagajärgedest. Uudsete teenuste loomisel või nende loomise võimaldamisel ei saa riik lähtuda muust eeldusest kui see, et inimesed annavad oma nõusoleku vabatahtlikult ja teadlikult ning ettevõtjad järgivad nende tegevust raamistavaid kohustuslikke õigusnorme.” Eeldus, et innovatiivsete teenuste puhul järgivad ettevõtjad alati seadust, ei põhine paraku reaalsusel. Vastasel korral ei oleks meil ei kiirlaenude ega krüptoäri (mis kaheldamatult on innovatiivsed teenused) puhul hulgaliselt juhtumeid, kus ettevõtjad on nende tegevust raamistavaid kohustuslikke õigusnorme rikkunud. Lihtsustatult öeldes: kui riik tõepoolest lähtub eeldusest, et innovatiivse äri puhul seadust ei rikuta, miks meil on siis üldse vaja küberkuritegevuse ennetamisele ja karistamisele suunatud riiklikke mehhanisme? Kui ettevõtjad järgiksid innovatiivsete ärimudelite puhul andmekaitsereegleid, siis ei oleks Euroopa Komisjon alustamas menetlust Meta suhtes (pay-or-ok ärimudeli osas) ega oleks ka ühe Eesti apteegi kliendiprogrammi haldaja või geenitestide tegija juurest lekkinud isikuandmeid.

Eelnõu seletuskirjas puuduvad igasugused viited selle kohta, kuidas on kavandatud nende – MKMi enda poolt varasemalt välja toodud – riskide maandamine. Seletuskirjas lihtsalt eeldatakse, et kõik ettevõtjad käituvad ausalt ning inimesed on äärmiselt teadlikud oma andmete jagamisel, mis aga kahtlemata ei vasta reaalsusele. Nagu on tabavalt märkinud Tanel Mällo: “Rakendades nõusolekuteenuse

juurutamisel liberaalset taktikat (luua inimesele võimalus kõiki oma andmeid vabalt jagada olukorras, kus suur osa neist ei oska selle tagajärgi teadvustada ja nende eest vastutada) eeldaks riik, et isikuandmete jagamisel kehtib täiuslik turuloogika, mille kohaselt inimene ei jaga andmeid ebaeetiliste andmekasutajatega. Reaalsuses puudub inimestel täna tunnetuslik võimekus ja informeeritus, et selliseid otsuseid teha.” Eelnõu ei välista nt seda, et inimene müüb ja loovutab nõusolekuteenuse kaudu Metale kõik oma terviseandmed selleks, et viimane teeks talle tervisehoroskoobi. Tõsi: teoreetiliselt on sellise olukorra teke ka täna võimalik. Kuid jällegi on oluline erinevus, kas sellise olukorra teke on riiklikult kujundatud ja tehnoloogiliselt võimestatud või mitte. Selleks, et mingi ka täna teoreetiliselt võimalik olukord massiliseks ja seega problemaatiliseks kujuneks, on vaja vastavat tehnoloogilist lahendust. Võrdluseks: ka enne AirBnB sarnaste teenuste loomist oli teoreetiliselt võimalik üürida oma Tallinnas asuv korter nädalaks ajaks välja Guatemalaalast päris inimesele. Päriselus olid sellised juhtumid aga haruldased, sest puudus tehniline lahendus, mis sellised inimesed kokku viiks ja selliste lepingute sõlmimise hõlpsaks teeks. Sama kehtib ka nõusolekuteenuse kohta, mistõttu seletuskirjas toodud argument, et sellised andmeedastused on ka täna õiguslikult võimalikud, sisuliselt ei päde. Sama on tõdenud ka MKM-i esindaja Erik Janson nõusolekuteenust tutvustades: “Tänane õigussüsteem küll kaitseb inimese õigusi andmete jagamisel, ent automaatsete süsteemide ja toetavate tehniliste lahenduste puudumise tõttu on praktikas andmete jagamine aeganõudev ja keeruline.”	
Nõusolekuteenus kui põhiõiguste riive Põhiõigus eraelule ja isikuandmete kaitsel Nagu ka seaduseelnõu selgitab, käsitleb käesolev seaduseelnõu (isiku-)andmete töötlemisega seotud küsimusi.	Teadmiseks võetud. Liiga üldine tagasiside, puudub konkreetne ettepanek. Isikuandmete töötlemist ja riivet on eelnõu seletuskirjas selgitatud. Vajalik regulatsioon on loodud seaduse tasandile.

Riigikohtu praktikas on isikuandmete töötlemine asetatud üldjuhul eraelu puutumatuse kaitsealasse, nimetamata informatsioonilise enesemääramisõiguse aspekti. Riigikohtu hinnangul võib isikuandmete töötlemine, sh nende kättesaadavaks tegemine kolmandatele isikutele, riivata PS §-s 26 sätestatud igaühe õigust perekonna- ja eraelu puutumatusele ning ahendab isiku privaatsfääri tervikuna. Samuti on Riigikohus kinnitanud põhiõigust informatsioonilisele enesemääramisele, kuid ei ole teinud katset seda põhjalikumalt sisustada. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium mainis juba 1994. aastal nn operatiivtehniliste erimeetmete asjas põhiõigust informatsioonilisele enesemääramisele: „Põhjaliku seadusandliku regulatsiooni puudumine ja varjatus jätab aga isiku ilma õigusest informatsioonilisele enesemääratlusele, valida käitumisjoont ja end kaitsta.“ 1997. aastal nimetas Riigikohus informatsioonilise enesemääramise õigust inimväärikuse alla kuuluvaks põhimõtteks.

Läbi aegade on regulatsioonid ja andmetöötluspõhimõtted seadnud eesmärgiks tasakaalustada eraisiku ja kas avaliku võimu või eraettevõtja informatsioonilist asümmeetriat ehk teisisõnu, ohuks inimeste vabale enesemääramisele on peetud suure hulga informatsiooni koondumist ühe teenusepakkuja kätte. Tulenevalt andmetöötluse omapäradest on Euroopa Liidu (EL) seadusandja pööranud olulist tähelepanu avaliku võimu tegustemiskohustusele andmekaitseõiguse tagamisel. Andmekaitse põhiõiguse sõnastusest Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELPH) artiklis 8 tuleneb isiku positiivne õigus nõuda isikuandmete kaitsmist põhiõiguste adressaadilt, milleks on üldjuhul avalik võim. Eestil kui EL (Euroopa Liidu) liikmesriigil tuleb isikuandmete kaitse kui põhiõiguse sisustamisel arvestada ka ELPHs sätestatuga. ELPH artiklist 8 tulenevat kaitsekohustust ja selle omapärasid täpsustab omakorda EL isikuandmete kaitse üldmäärusega (IKÜM).

Põhiõiguse riive kui riigi kaitsekohustuse täitmata jätmine
Nõusolekuteenuse seadustamine puudutab isikuandmete töötlemist. Isikuandmete ülemäärase töötlemise eest kaitseb inimest PS § 26, mis tagab eraelu puutumatuse. Eraelu puutumatuse riivena käsitatakse muu hulgas isikuandmete kogumist, säilitamist, kasutamist ja avalikustamist. Asjaolu, et eelnõuga võimaldatakse inimesel endal oma andmeid käsutada, ei tähenda, et PS § 26 võib jätta tähelepanuta. Tänane üldine seisukoht on, et riik on kohustatud võtma ka ennetavaid ja positiivseid kaitsemeetmeid, kui vajadus selleks tuleneb isiku kaitsevajadusest või ohuolukorra eripärast. Igapäevastes õigustoimingutes on heaks näiteks üürnike kaitse ja tarbijakaitse. Mõlemal juhul tugevdab õigus nii siseriiklikul kui ka ELi tasandil üksikisiku positsiooni õigustoimingutes ja tunnistab tema erilist kaitsevajadust tugevama lepingupartneri suhtes. Ka andmekaitseõigus tagab andmesubjekti nõrgemat positsiooni andmetöötleja suhtes ja tugevdab seda eelkõige IKÜM, mis konkretiseerib põhiõiguste harta artiklis 8 sätestatud põhiõigust andmekaitsele.

Eelnõu seletuskirjas on aga märgatud üksnes võimalust, et ettevõtjatele teatud nõuete kehtestamine nõusolekuteenusele juurdepääsuks võib riivata hoopis nende õigusi: „Inimesele jääb nõusolekusüsteemi kasutamisel võimalikult suur voli otsustada, kellele, millisel eesmärgil ja milliseid andmeid ta edastab. Seda seetõttu, et eelnõus ei ole ette nähtud isiku otsustusõigust piiravaid tingimusi isikuandmete edastamiseks nõusolekusüsteemis antud nõusoleku alusel. Piiravate tingimuste seadmine vajab õigustust, sest ühest küljest oleks sel juhul tegemist isiku nõusoleku kitsendamisega ja teisest küljest ka potentsiaalse sekkumisega ettevõtlusvabadusse.“

Siiski ka eraelu puhul kehtib riigi kaitsekohustus: „Paragrahvi 26 esimese lause kaitseala võib riivata iga sellega kaitstud õigusliku

positsiooni ebasoodne mõjutamine riigi poolt, aga ka riigi kaitsekohustuse täitmata jätmine.“.

Riigipoolse kaitsekohustuse mittetäitmine nähtub ka asjaolust, et eelnõust puuduvad igasugused reeglid selle kohta, kes ja millistel tingimustel üldse nõusolekuteenusele juurdepääsu saab. Seletuskirjas mainitakse eelkõige ettevõtjaid ning varasema eelnõu versioon sisaldas vähemalt teatud nõudeid andmesaajatele (nt ei tohtinud andmesaajal ega tema juhatuse liikmel olla kehtivat kriminaalkaristust või karistus andmekaitsereeglite rikkumise eest). Praegusel juhul ei näe eelnõu selles osas üldse mingeid tingimusi ette, mis tõstatab küsimuse, kas riigil on teatud juhtudel õigus nõusolekuteenusele juurdepääsu andmisest keelduda. Arvestades, et seadus selliseid piiranguid ei sisalda ning riik ei tohi isikuid oma suva järgi kohelda ega diskrimineerida, tähendab praegune regulatsioon, et riigil puudub õigus keelduda andmete väljastamisest nt Venemaal registreeritud äriühingule või ka lihtsalt äriühingule, kelle juhatuse liikmetel on kehtiv karistus nt ulatusliku andmekaitseõuete rikkumise eest. Ka ei võimalda eelnõus välja pakutud regulatsioon sekkuda inimeste privaatsuse kaitseks ennetavalt AKI-l. Peame väga problemaatiliseks asjaolu, et eelnõu ei sisalda mitte mingeid filtreid nt andmesaaja või selle juhatuse liikmetele, ei nähta ette AKI poolset eelkontrolli ning sisuliselt kontrollitakse üksnes andmeturbe reeglite järgimist erinevate andmekogude põhimääruste kohaselt. Leiame, et inimeste privaatsuse kaitseks ei piisa üksnes andmeturbe ja tehniliste nõuete järgimisest, sest privaatsusriived ei seonu üksnes tehnoloogiliste lahendustega.

IKÜMist tulenevad, nõusolekule esitatavad nõuded (IKÜM art. 7)
Nagu ülalpool selgitatud, täpsustab IKÜMis sätestatu isikuandmete kaitse kui põhiõiguse ulatust ja sisu. Seega peab ka Eesti seadusandja antud põhiõiguse sisustamisel sellega arvestama.

IKÜM art 4 (11) kohaselt on nõusolek IKÜM mõttes „vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus, millega andmesubjekt kas avalduse vormis või selge nõusolekut väljendava tegevusega nõustub tema kohta käivate isikuandmete töötlemisega“.

Euroopa Andmekaitseinspektori avaldatud juhis pöörab tähelepanu mh sellele, et vabatahtlikkuse puhul tuleb arvesse võtta ka vastutava töötleja ja andmesubjekti vahelist võimalikku ebavõrdsust. Samuti pöörab sellele asjaolule tähelepanu IKÜM põhjenduspunkt 43.

Kui andmekaitse subjekt annab riigile nõusoleku oma andmete väljastamiseks aga see nõusolek ei täida IKÜM art 7 poolt kehtestatud nõudeid, ei tohiks riik asjakohaseid andmeid väljastada. Ka pelgalt andmete väljastamine kujutab endast andmetöötlust IKÜM mõttes (art IKÜM art 4 (2)). Riik peab arvestama võimalusega, et enamik inimesi ei anna seda nõusolekut sellise teadlikkusega, kui eelnõu koostajad optimistlikult eeldavad. Teadlased on ammu tõestanud, et inimesed ei loe nõ väikest kirja ega anna seetõttu oma nõusolekut teadlikult.[9] Liiatigi on ilma andmekaitseõigusliku erihariduseta inimesel äärmiselt raske eristada kahte eraldiseisvat nõusolekut: ühelt poolt nõusolek andmete edastamiseks riigi andmebaasist ettevõtjale ja teiselt poolt hilisem nõusolek ettevõtjale isikuandmete kasutamiseks innovatiivse teenuse osutamiseks.

Samuti on Euroopa Andmekaitseinspektor selgitanud, et nõue, et nõusolek peab olema konkreetne, on suunatud sellele, et tagada andmesubjekti teatav kontroll ja andmete läbipaistvus. Nõusoleku teadlikkuse kohta on EL Andmekaitseinspektor täheldanud, et andmesubjekti peab olema teadlik igast üksikust töötlemistoimingu eesmärgist, mille jaoks nõusolekut taotletakse.

	Ehkki seda otseselt ei selgitata, nähtub eelnõu seletuskirjast, et peetakse võimalikuks ka nõusoleku andmist korduvate andmepäringute tegemiseks teatud perioodi vältel. Nõusolekuteenus annab ettevõtjale võimaluse pääseda ligi isiku andmetele pikema ajavahemiku jooksul, mille käigus võib edastatav informatsioon inimese kahjuks muutuda (nt lisanduda võivad uued haiguse diagnoosid, muutuda võib võlgniku staatus jne). Seaduseelnõu üldistav sõnastus ei välista ka seda, et nt kindlustusandja laseb kindlustuslepingu sõlmimise eeldusena anda endale reaajas juurdepääsu kõigile Tervisekassas sisalduvatele kindlustusvõtja terviseandmetele. Isegi kui selline lahendus täna veel tehniliselt võimalik ei ole, võib see seda olla tulevikus. Peame problemaatiliseks olukorda, kus riik loob tehnilise võimekuse ja seadusandliku regulatsiooni selleks, et nt kindlustusandjatel (aga ka muude oluliste teenuste pakkujatel) tekib võimalus seada oma teenuse kättesaadavus - või selle eest küsitav tasu - sõltuvusse sellest, et inimene annab ligipääsu oma riiklikes andmebaasides olevatele eriliigilistele isikuandmetele. Seeläbi võime end leida ühel päeval olukorras, kus nt ravi- või reisikindlustuse saamiseks oleme sunnitud andma juurdepääsu kõigile oma TEHIKus olevatele terviseandmetele.	
35.	Turvalisuse illusiooni loomine ja riigi vastutuse välistamine: oht usalduse kadumiseks e-riigi vastu Üheks suureks ohuks nõusolekuteenuse puhul on ka selle näiline turvalisus: riik selgitab inimesele, et “Andmeedastuse nõusolekuteenus on e-teenus, mis võimaldab inimesel anda riigile loa turvaliselt jagada tema isikuandmeid kindla teenusepakkujaga.” Tegelikult on see turvalisus aga näiline, sest riik välistab nõusolekuteenuse tüüptingimustes igasuguse vastutuse selle eest, mis nende andmetega hiljem tehakse (vt selle kohta allpool). Sellisel kujul on nõusolekuteenus inimesi eksitav, luues turvalisuse illusiooni, ning	Selgitatud: Ei vasta tõele. AKI-ga on kooskõlastatud hoiatavad ja tähelepanu juhtivad tekstid nõusolekuteenuse portaalis, seega vastupidi kasutajat hoiatatakse selle, et riik ei vastuta kolmandate isikute eest. Seletuskirja täiendame selle detailsema selgitusega. Hetkel ka selgitus olemas, kuid teeme detailsemaks. Hankedokumentatsioon ei ole antud hetkel oluline eelnõu kirjutamisel.

on suur oht, et esimeste andmete kuritarvituste puhul kaotavad inimesed usalduse mitte ainult nõusolekuteenuse, vaid kogu e-riigi vastu tervikuna. Olukorras, kus riik põhjendab nõusolekuteenuse loomist inimese piiramatul privaatautonoomiaga, pannes kogu vastutuse andmeedastuse riskide osas inimesele, samas inimesi tegelikult nende ohtude eest hoiatamata ja teavitustööd tegemata, astuvad inimesed samasse lõksu nagu piiranguteta alkoholi või tubaka müügi või kiiralaenude puhul.

Meenutuseks: MKMi nõusolekuteenuse hankedokumendi lisas 3 on tõdetud, et “Hakates enda kätte kogutud põhjalikku andmestikku erasektoriga jagama, peab riik väga hoolikalt läbi mõtlema, millised riskid, sh kaugeleulatuvad sotsiaalsed mõjud (ja sellest tulenevad kulud) sellise tegevusega kaasnevad ning kuidas täpselt andmete jagamist teha tohiks, et ei toimuks nõusolekuteenuse kuritarvitamine nõusoleku saaja poolt.” Praeguse eelnõu seletuskirjast sellist analüüsi paraku ei nähtu: seletuskirjas on lihtsalt tõdetud, et “sotsiaalne mõju ei ole esialgu oluline”. Kui nõusolekuteenuse mõju inimeste jaoks tõepoolest ei ole oluline, siis miks on riik pidanud vajalikuks sõnastada nõusolekuteenuse üldtingimuste p. 2.6 järgmiselt: “2.6. RIA ei vastuta Nõusolekuteenuse vahendusel kolmandale osapoolale edastatud andmete edasise andmetöötluse eest.”?

Veelgi enam: nõusolekuteenuse üldtingimuste p. 2.5 sätestab, et “RIA ei vastuta võimalike Nõusolekuteenuse kasutamisest või mittekasutamisest tekkinud kahjude või saamata jäänud tulu eest.” Selline tüüptingimus on aga VÕS § 42 lg 3 p 1 ja § 39 lg 2 kohaselt ebamõistlikult kahjustav ja seetõttu tervikuna tühine. Sarnaste klauslite tühisust on hiljuti kinnitanud ka Riigikohus. Meie arvates on väga kahetsusväärne, et e-Eesti kasutab suhtes Eesti elanikega oma vastutust täielikult välistavaid ning seega ebamõistlikult kahjustavaid ja Riigikohtu poolt tühiseks hinnatud tüüptingimusi. Selline

	riigipoolne tegevus võib õõnestada inimeste usaldust e-riigi ja e-teenuste vastu. Veelgi enam: riik käitub meie hinnangul ka vastuoluliselt, rõhutades ühelt poolt MKMi kodulehel (ja ka käesoleva eelnõu seletuskirjas), et tegemist on inimese jaoks turvalise teenusega, teiselt poolt aga välistab nõ väikeses kirjas igasuguse omapoolse vastutuse. Muuhulgas oleks antud tüüptingimuse kohaselt riigi vastutus välistatud ka juhul, kui isikuandmed lekivad riigi süü (nt vähese andmeturbe) tõttu nõusolekute haldamise andmekogust või andmeedastusel riigi andmekogust kolmandale isikule.	
	Parlamendireservatsiooni nõue Eelnõus plaanitu kohaselt ei määratle seadusandja nõusolekuteenuse sisu ega ulatust, vaid see jääb täitevvõimu sisustada. Põhiseadusest tulenevalt aga peab seadusandja ise otsustama kõik põhiõiguste seisukohast olulised küsimused; põhiõiguste riive tingimused ja ulatus peab selguma seadusest. Seadus peab olema üksikasjalisem, kui riive on intensiivsem. Ka põhiõiguste riivet tasakaalustavad kaitsemeetmed peab otsustama seadusandja. Nende delegeerimine määruse tasandile ei ole lubatav. Seda nimetatakse parlamendireservatsiooni põhimõtteks. Eelöeldust nähtuvalt kaasnevad nõusolekuteenusega väga põhimõttelist laadi põhiõiguste kaitse küsimused. Seetõttu ei ole käesolev seaduseelnõu, mille puhul seadusandja jätab nõusoleku teenuse olemuse, sisu ja ulatuse seaduse tasandil reguleerimata ning delegeerib otsustusõiguse antud küsimuses täies ulatuses täitevvõimule, kooskõlas parlamendireservatsiooni põhimõttega.	Nõusolekuteenuse vaatest: Arvestatud enne avalikule kooskõlastamisele saatmist. Vt AvTS § 43¹⁰ lg-d 2 ja 3 ning seletuskirja vastava punkti juures. Isikuandmete töötlemine ongi reguleeritud seaduse tasandil.
36.	Nagu eespool selgitatud, on riigil Põhiseadusest tulenev kaitsekohustus inimeste privaatsuse kaitseks ning nõusolekuteenust ei saa legitimeerida pelgalt inimese privaatautonomiaga. Põhiseadusest tulenev kaitsekohustus tähendab, et seadusandja peab inimeste kaitseks kehtestama teatud piirangud, et piirideta privaatautonomia tingimustes inimesed end teadmatusest ei kahjustaks. Paraku ei ole	Eespool selgitatud.

	selleteemalist laiemat ühiskondlikku diskussiooni nõusolekuteenuse küsimuses alustatud, rääkimata sellest, et eksisteeriks ettepanek konkreetsete seadusandlike piirangute kehtestamiseks. Eelnõu seletuskirjas mainitakse möödaminnes, et eriliigiliste isikuandmete edastamise piirangud tuleks kehtestada muude seadustega, samas ei ole selliseid ettepanekuid tehtud ega isegi teistelt ministeeriumidelt vastavas osas nõu küsitud. Leiame, et nõusolekuteenust ei tohi käivitada enne, kui vastavad küsimused on laiema ühiskondliku debati läbinud ja asjaomased täiendavad piirangud “muude seadustega” kehtestatud. Vastasel korral on suur oht leida end peatselt olukorrast, kus Eesti ühiskond oli aastal 2015: ehkki 2000ndate aastate alguses oli peetud liigkasuvõtjalike intressidega kiirlaene innovatiivseteks teenusteks, inimeste vaba tahtega kooskõlas olevaks ja “teadlikult” võetuks, kuid ülelaenamisest tulenevad sotsiaal-majanduslikud probleemid olid 2015-ks aastaks kasvanud ühiskonnas niivõrd suureks, et Riigikogu oli sunnitud reageerima erinevate jõuliste piirangute kehtestamisega. Ülaltoodud põhjustel peame enne käesoleva eelnõu vastuvõtmist vajalikuks laiemat avalikku arutelu isikuandmete müügi ja jagamise teemadel ning järelevalvet juriidilist nõusolekuteenuse käsitlust.	
	14. Tööinspeksioon	
37.	Tutvustime koodeelnõuga ning mõned kommentaarid ja mõtted tekkisid. Esmalt lisan, et tõlkevärava asutamine on igati tervitatav ettevõtmine ja vajalik ka meie, Tööinspeksiooni, pakutavate teenuste puhul. Peab siiski mainima, et andmeedastuse nõusoleku süsteem ja keske volituste haldamise süsteem on mõlemad toredad, kuid kas ja kuidas hakkab see päriselus toimima on hetkel veel keeruline mõista.	Nõusolekuteenuse vaatest: Nõusolekusüsteemi toimimise loogika on selgitatud seletuskirjas. Nõusolek antakse andmete edastuseks punktist A (riigi või KOV andmekogu) punkti B (ettevõtte). Andmesaajate andmetöötluseks ei anna alust nõusolek, vaid selleks peab olema eraldi õiguslik alus andmetöötluseks. Teie näidete puhul on selleks avaliku ülesande täitmine (GDPR art 6 lg 1 p e). Tööinspeksiooni aluseks ei oleks enam nõusolek, vaid nimetatud GDPR säte. Seega ei takista see Tööinspeksioonil andmeid töötlemast.

	Arusaamatuks jäi näiteks see, et füüsilise isikuna pean andma kuskil teabeväras nõusoleku, et minu andmeid võib edastada teistele andmesubjektidele, kuid ma võin selle nõusoleku igal ajal tagasi võtta ja see kõik on täiesti vabatahtlik, kuid edasi lugedes on lause: Andmesaajal tuleb arvestada, et andmesubjekt annab nõusoleku RIS-i kuuluvast andmekogust isikuandmete edastamiseks andmesaajale, mitte nende edasiseks töötlemiseks andmesaaja poolt. See koht tekitab segadust. Toon siia ka näite- ma annan tööandjale nõusoleku, et ta võib minu andmed TÖR-i kanda ja EMTA võib neid edastada, aga kui ta edastab need nt Tööinspeksioonile, siis Tööinspeksioon ei või enam neid andmeid töödelda? Tuues ka elulise näite, mis puudutab kõikki, siis näiteks tuludeklaratsiooni täites avaldan EMTA-le oma tegeliku elukoha aadressi, meiliaadressi, vms, siis need on andmed, mida võib vaid minu nõusolekul edastada (PPA keeldus meile sellel põhjusel elu- ja asukoha andmeid ja kontaktvahendite andmeid edastamast, et nemad on saanud selle teistel eesmärkidel)?	
38.	Tõlketeenuse puhul hakkas huvitama, et kas tulevikus, kui infosüsteem on loodud, kas siis sinna saab sisse sõtta ka võõrkeelseid dokumente (sh, kui nad on skaneeritud failid) ning selline abivahend tõesti võimaldaks meil edaspidi võõrkeelseid dokumente vastu võtta ja kodanikke tõlkekuludest säästa? Kas siis sinna saab sisse sõtta ka võõrkeelseid dokumente (sh, kui nad on skaneeritud failid) ning selline abivahend tõesti võimaldaks meil edaspidi võõrkeelseid dokumente vastu võtta ja kodanikke tõlkekuludest säästa?	Teadmiseks võetud, seletuskirja täiendatud järgmise osaga: „Tõlkeväras tõlgitav teave hõlmab võõrkeelsete tekstidokumentide tõlkevõimekust võõrkeelest eesti keelde ja vastupidi. OCR ei ole hetkel toetatud kuid seda saab kasutada väliste töövahendite abil. OCRi liidestamine Tõlkevärasse on kasutajaasutuste otsus ja rahastuse olemasolul saab vastava arenduse tellida.“.
	15. Töötukassa	
39.	Eelnõu § 1 punkti 2 kohaselt võib aru saada, et andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutamine on kohustuslik kõigi riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogude pidamisel. Seletuskirja kohaselt on andmeedastuse nõusoleku süsteemiga liitumine vabatahtlik ja	Arvestatud osaliselt. Seletuskirjas on täiendatud ja selgitatud kohustuslikkust. Olemasolevad nõusolekusüsteemid võib liidestada keske

	süsteemi kasutuselevõtt tuleb ette näha eriseaduses. Palume selgelt ja üheselt mõistetavalt sätestada ja seletuskirjas selgitada, mis juhtudel nimetatud süsteemiga liidestumine on kohustuslik. Juhul, kui süsteemiga liitumine nõuab selle ettenägemist eriseaduses, siis palume eelnõu täiendada vastavalt. Juhul, kui andmeedastuse nõusoleku süsteemiga liitumine on kohustuslik, siis tuleks eelnõus reguleerida erisus, mis võimaldaks nõusoleku süsteemiga liitumata edasi kasutada juba kasutuses olevaid nõusolekute andmise infosüsteeme. Näiteks töötleb töötukassa isiku nõusolekul isikuandmeid 01.07.2016 jõustunud töövõimetoetuse seaduse § 6 lg 1 alusel, mille kohaselt annab isik töövõime hindamise taotluse esitamisel nõusoleku töövõime hindamisel tema kohta tervise infosüsteemis olevate andmete kasutamiseks. Seaduse rakendamiseks on töötukassas arendatud ja alates 01.06.2017 rakendatud taotluste menetlemise infosüsteem, milles muuhulgas toimub ka isiku nõusoleku andmine ja andmevahetus tervise infosüsteemiga. Selle asemel andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutamine nõuaks uusi IT arendusi ja kulusid.	süsteemi. See tuleks läbi arutada RIAGA kui on soov oma süsteemi ka säilitada. Kulude osas vt eespool selgitusi ja seletuskirja.
40.	Eelnõust ei nähtu, kas andmekogudele jääb ka mingi õiguslik võimalus andmete edastamisest keeldumiseks. Näiteks kui andmekogu vastutaval töötlejal ei ole ressursi sellise andmevahetuse loomiseks või kui andmete edastamine ei ole põhjendatud. Vastava õiguse reguleerimine rakendusaktis ei ole piisav, vaid peaks tulenema seadusest. Palume eelnõusse lisada säte, mille alusel oleks andmekogu vastutaval töötlejal õigus keelduda vastava võime loomisest, muuhulgas juhul, kui see takistab avalike ülesannete täitmist või on ebaproportsionaalselt kulukas või kui andmete edastamine ei ole põhjendatud.	
41.	Eelnõust ja seletuskirjast ei selgu, miks ja mis juhtudel on vajalik andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutuselevõtmine asutustevahelises andmevahetuses. Üldjuhul töötleb avaliku sektori asutus isikuandmeid oma seadusjärgse kohustuse täitmiseks, avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks,	Ei arvesta. Selgitused leitavad seletuskirjast koos näitega.

	mitte andmesubjekti nõusoleku alusel. IKÜM art 20 lg 3 kohaselt ei kohaldata andmete ülekandmise õigust andmete töötlemise suhtes, mis on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks. Palume eelnõu ja seletuskirja vastavalt täpsustada, et selgelt välja tuleks, mis juhtudel tuleb andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutada asutustevahelises andmevahetuses.	
42.	Eelnõus ja seletuskirjas vajaks täpsustamist, kes hindab andmeid pärija eraettevõtte IT pädevust nii x-teega liitumise pädevuse, andmete säilitamise turvalisuse kui andmekaitse nõuete järgimise osas. Töötukassa hinnangul võiks see toimuda keskselt, näiteks RIA poolt, et oleks tagatud nõuete ühesugune rakendamine ning kontroll nõuete täitmise ja meetmete rakendamise üle.	Mitte arvestada. RIA saab keelduda X-tee määruse §-i 6 kohaselt. Andmevahetust ei ava RIA, vaid andmeandja (andmekogu, kelle andmeid soovitakse). X-tee teenuste avamise kohustust andmeandjal pole. See andmekogu igakordne otsus. Seletuskirja selles osas ka täiendatud.
43.	Seletuskirja kohaselt ei ole andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutusele võtmisega seotud infosüsteemide arendamise, lepingute sõlmimise ja taotluste lahendamise seotud tegevused kulu- ega ajamahukad. Töötukassa hinnangul toob see siiski kaasa arvestatava kulude suurenemise nii infosüsteemide arendamise ja testimise, kui ka taotluste lahendamise, põhjendatuse kontrollimise ning lepingute sõlmimise ja korrektse täitmise jälgimisega seoses. Samuti suureneksid kulud teenuse toimimise tagamisele ja klientide nõustamisele seoses nõusolekute andmise ja tagasivõtmisega. Kuna andmekogu vastutava töötleja IT arenduste ja personaliga soetud kulud suurenevad oluliselt, palume seletuskirja vastavalt täiendada.	Mitte arvestada. Andmenõusolekusüsteemi kasutamise kohustuslikkuse sätet on täiendatud. X-tee teenuste avamise kohustust andmeandjal pole.
44.	Eelnõu on kavandatud jõustuma üldises korras. Juhul, kui andmeedastuse nõusoleku süsteemi kasutamine on kohustuslik, siis tuleks eelnõus ette näha üleminekuaeg, mis võimaldaks infosüsteemide arendusteks ja personalikuludeks vahendeid planeerida ning rakendamiseks vajalikud ettevalmistused teha.	Arvestatud. Jõustumistähtaeg määratud.

II Kavandatavate rakendusaktidega seotud tagasiside		
Seoses kõikide selle peatüki alla kuuluvate märkustega selgitame, et käesoleva eelnõu seletuskirja lisas on esitatud erinevate määruste eelnõu kavandid, mitte määruste eelnõud. Kooskõlastamisele on esitatud seaduseelnõu, mitte määruse eelnõu. Määruste kavandid ei ole esitatud lõpliku täpsusega ning samuti ei ole esitatud määruste seletuskirju. Sellest tulenevalt ei ole ka käesoleva peatüki alla kuuluvad märkused koos ettepanekutega käsitletavad seaduseelnõu kooskõlastamise märkuste või ettepanekutena. Määruste kavanditest tulenevad märkused või ettepanekud seaduseelnõule oleksid märkused seaduseelnõus, kui need käsitleksid seaduseelnõus esitatud volitusnorme. Määruste kavanditest tulenevad märkused või ettepanekud on ennekõike oodatud vastava määruse eelnõu kooskõlastamisel, kus tagasiside andja on saanud ka tutvuda eelnõu seletuskirjaga. Võtame kõik siinsel kooskõlastusel esitatud märkused ja ettepanekud teadmiseks määruste eelnõude lõpliku täpsuse paika panemisel ning koostamisel, kuid kui mõni ettepanek ei väljendu määruse tulevikus kooskõlastamisele saadetas eelnõus või esinevad selle määruse eelnõu seletuskirjas puudused, siis arvestamiseks või mitteamestamiseks tuleb ka ettepanek vastava määruse eelnõu kooskõlastusel esitada.		
Avaliku teabe seaduse § 43¹⁰ lõike 7 alusel kehtestatava Vabariigi Valitsuse määruse „Andmeedastuse nõusoleku süsteem, keskne volituste haldamise süsteem ning andmeedastuse nõusoleku ja keskse volituste haldamise andmekogu põhimäärus” kavand		
1. Justiitsministeerium		
45.	Keskse volituste haldamise süsteemi ja keskse volituste haldamise andmekogu põhimääruse § 2 lõike 2 puhul ei selgu, kas regulatsioon hõlmab näiteks ka edasivolitamise õigust ning kuidas see mõjutab näiteks e-äriregistris juba antud volitusi.	Keskse volituste haldamise andmekogul (eelnõukohases ettepanekus nüüd „andmestik“) on olemas võimekus edasivolitamiseks, see ei mõjuta otseselt e-äriregistris antud volitusi.
46.	Lisaks märgime, et äriregistrist nähtav esindusõiguse erisus (nt üksnes ühine esindus) ei ole täna masinloetav, seega juhtumid, kus juhatas saab esindada üksnes ühiselt, ei pruugi infosüsteemides automaatselt ja adekvaatselt arvesse olla võetud.	Keskse volituste haldamise andmekogul (eelnõukohases ettepanekus nüüd „andmestik“) saab äriregistrist muuhulgas andmeid ainuesindusõiguse kohta. Ühise esindusõiguse korral on võimalik kasutada ringallkirjastamist.
47.	Samuti tekib küsimus, kas „Päasukese“ puhul on planeeritud liidestusi näiteks ka notarite ja advokaatide nimekirjadega, kes võivad seaduse alusel esindada?	Eelnõu koostamise hetkel viidatud liidestusi planeeritud ei ole, kuid see ei välista neid tulevikus.

48.	Lisa 2 § 5 puhul palume selgitada, millisele TsÜS 4. peatükis reguleeritud tehingu vormile vastab süsteemis volituse andmine?	Konkreetselt volitusest sõltuvalt võib see vastata nii kirjalikku taasesitamist võimaldavalt vormile (TsÜS § 79) kui elektroonilisele vormile (TsÜS § 80).
49.	Lisa 2 § 6 puhul jääb ebaselgeks, kas esindusõiguse erisusi saavad nägema ka kolmandad isikud ehk kas juhtumid, kus juriidilise isiku juhatus on teatud toiminguteks oma õigused edasi volitanud, on ka avalikkusele näha või on edasivolitamise võimalikkus ette nähtud üksnes konkreetsete tegevuste jaoks riigi infosüsteemides ning avalikkusele seda ei kuvata?	Edasi saab volitada ettenähtud rolli (nt teatud tehingu, toimingute tegemine), millest tulenevaid õigusi saab riigi infosüsteemis kasutada, avalikkusele seda ei kuvata.
50.	Vastavalt lisa 2 § 12 lõikele 1 peavad andmeandja ja lõppkasutaja teavitama viivitamata vastutavat töötajat ebaõigetest andmetest keske volituste haldamise andmekogus. Palume selgitada, kuidas praktikas näiteks juriidiliste isikute põhiandmete osas see välja nägema peaks? Kas on võimalik teoreetiline olukord, et isik võtab ühendust hoopis andmekoguga ning nõuab juriidilist isikut puudutavate andmete (nt ärinimi, esindajad) muutmist, samas äriregistris nime või esindusõigust tegelikkuses muudetud ei ole. Juhime küsimuse kaudu tähelepanu sellele, et äriregister on kohtulik register ning kogu äriregistrit puudutav käib läbi e-äriregistri kohtule esitatavate avalduste kaudu.	Äriregistri põhiandmeid läbi keske volituste haldamise andmestiku muuta ei saa.
51.	Palume seletuskirja täiendada selgitustega, kuidas suhestub uus andmekogu näiteks äriregistri andmetega ja nende „kasutamisega“ ettevõtjate poolt.	Äriregister on antud kontekstis andmeandja – volituste haldamise võimaldamiseks kasutab andmekogu äriregistri põhiandmeid.
52.	Lisa 2 § 11 lõike 3 punkti 4 osas märgime, et isikukoodi kõigi välismaalaste puhul pole, tuleb arvestada ka sünniajaga.	Kuivõrd lõppkasutajaks on füüsilised isikud, kellel on Eesti isikukood, ei ole muudatus vajalik.
53.	Lisaks tekib küsimus, kuidas mõjutab lisa 2 § 11 lg 3 punktides 3–5 nimetatud äriregistri andmestiku muutumine volituste haldamise andmekogu toimimist.	Keske volituste haldamise andmestik saab andmeid kõikide § 11 lg 3 nimetatud andmete muutmise kohta. Muudatus on rakendusakti kavandisse sisse viidud.
54.	Kokkuvõtteks palume seletuskirjas selgitada, mis on loodava süsteemi seos laiemalt äriregistri ja selle regulatsiooniga ning koostöös RIK-iga oleme valmis sellel teemal ka täiendavalt selgitusi andma.	Äriregister on keske volituste haldamise andmestiku suhtes andmeandja, muus osas puudub otsene seos äriregistrit puudutava regulatsiooniga.
2. Siseministeerium		
55.	Rakendusaktide kavandid on koostatud ebaühtlaselt. Arvestades, et tegemist on erinevate loodavate andmekogude põhimääruste kavanditega, siis peaksid	Nõusolekuteenus: Ei arvesta. Erinevatel süsteemidel ei pea olema ühesugused kavandid, sellepärast nad eraldatud ongi. Valmisjärg on

	need olema sarnase ülesehitusega ning sarnases valmimisjärgus, näiteks võiks olla kõigis esitatud ka vastutava töötleja õigused ja kohustused järelevalve teostamisel. Samuti leiame, et üle tuleb vaadata juurdepääsupiirangute sätted. Justiitsministeeriumi analüüsis „Andmekogud ja isikuandmed: EV Põhiseadusest ja IKÜM-st tulenevad nõuded regulatsioonile“ (lk 38-39) on toodud, et juurdepääsupiirang tuleb sätestada seaduses ja määruseandjal selleks õigust ei ole. Seega juhul, kui teave on juurdepääsupiiranguta, siis seda eraldi reguleerima ei pea ka põhimääruses (nt seletuskirja lisa 2 § 13).	peaaegu täielik. Vastutav töötleja on seaduse tasandil (vt AvTS § 43.10 lg 3). Kui vastutav töötleja on seaduse tasandil ei ole seda vaja rakendusakti panna. See oleks ebavajalik dubleerimine. Juurdepääsu piiranguid ei ole nõusolekuteenus sätestanud, vt rakendusakti kavand § 17 lg 1. § 17 lg 2-4 selgitavad, kus andmeid näeb aga juurdepääsu piirangu on AvTSis (§ 35) ja midagi erinevat sellest nõusolekuteenus ei tee.
56.	Tähelepanekud seletuskirja lisa 1 „Andmeedastuse nõusoleku süsteem ja andmeedastuse nõusoleku andmekogu põhimäärus“ kohta. Põhimääruses võiks olla eraldi ja selgelt välja toodud, mis andmed tulevad rahvastikuregistrist. Näiteks lisa 2 on eraldi välja toodud rahvastikuregister ning reeglina on ka teistes põhimäärustes toodud, mis andmed täpselt, millisest andmekogust tulevad.	Teadmiseks võetud. Arvestatakse kavandis.
57.	„Keskne volituste haldamise süsteem ja keskse volituste haldamise andmekogu põhimäärus“: paragrahv 11 lõike 2 (puudutab rahvastikuregistrist andmete saamist): 1) punktis 1 on toodud, et rahvastikuregistrist saab keskse volituste haldamise andmekogu lõppkasutaja ees- ja perekonnanime, isikukoodi ja andmed tema elusoleku kohta. Rahvastikuregistris ei ole andmeid isiku elusoleku kohta. Rahvastikuregistris on andmetena toodud surma andmed. Soovitame seetõttu sätte sõnastust muuta, et lõppkasutaja saab teabe isiku staatuse kohta, st kas isik on rahvastikuregistrisse kantud andmete kohaselt elus, surnud või andmed isiku kohta puuduvad. 2) punktis 3 on öeldud, et saadakse lõppkasutaja seadusliku esindaja andmed. Rahvastikuregistri seaduses on toodud eestkostja, mistõttu palume kasutada seaduse terminit.	Arvestatud, rakendusakti kavandit vastavalt muudetud.

	Lisaks palume hinnata § 5 lg 2 ja § 11 lg 2 koosmõju. Kui § 5 kohaselt füüsilisest isikust lõppkasutaja isik tõendatakse ja isikusamasus tuvastatakse digitaalset tuvastamist võimaldava sertifikaadi alusel ning § 11 lg 2 kohaselt on loetelu, mida saadakse rahvastikuregistrist, siis kas on vaja digitaalset tuvastamist võimaldava sertifikaadi alusel tuvastatud isiku kohta samu andmeid rahvastikuregistrist. Autentimisel juba läbi tuvastusvahendi kontrollitakse neid andmeid. Lisaks põhimääruse § 11 lg 4 ütleb, et andmekogu saab lg-s 2 toimunud muutuste kohta andmed.	

Keeleseaduse § 7 ¹ lõike 7 alusel kehtestatava Vabariigi Valitsuse määruse „Tõlgete andmekogu põhimäärus“ kavand		
16. Siseministeerium		
58.	1) Palume üle vaadata andmekogu nimetus - eelnõus on nimetatud tõlkeandmekogu, lisas 3 tõlgete andmekogu. 2) preambulis on ekslikult viidatud lõikele 7, kui eelnõus on lõikeid ainult 6. 4 (4) 3) täpsustamist vajaks §-s 3 toodud volitatud töötleja ülesanded ning §-s 7 asutuse tõlketöö korraldaja roll ning selgitamist vajaks §-s 6 toodud rolli andmed. Preambulis on ekslikult viidatud lõikele 7, kui eelnõus on lõikeid ainult 6. Täpsustamist vajaks §-s 3 toodud volitatud töötleja ülesanded ning §-s 7 asutuse tõlketöö korraldaja roll ning selgitamist vajaks §-s 6 toodud rolli andmed.	Arvestatud.